

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΔ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1965 | ΑΡΙΘ. 22-23

Η ΔΙΑ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΩΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΥ ΤΥΠΩΝ

Γ'

Εἰς τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα πρέπει νὰ προστεθῆ, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Λατρεία βοηθεῖ τὰ μέγιστα τοὺς πιστοὺς νὰ πραγματοποιήσουν καὶ τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀρτίου ψυχολογικοῦ τύπου, τὸ ὁποῖον παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου καὶ παιδαγωγοῦ Σπράνγκερ (Spranger).

Ποῖον εἶναι τὸ ἰδεῶδες τοῦτο ; Τὸ ἰδεῶδες τοῦτο συνίσταται εἰς τὸ νὰ καλλιεργῆ καὶ συναναπτύσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀρμονικῶς πάσας τὰς ἐμφύτους ροπὰς καὶ προδιαθέσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, αἱ ὁποῖαι ἀκριβῶς συντελοῦν εἰς τὸ νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος ποιητικὴν ὑπεροχὴν ἐναντι τῶν ζώων καὶ νὰ εἶναι πνευματικὸν ὄν. Ποῖαι λοιπὸν εἶναι αἱ ἐμφυτοὶ ροπαὶ καὶ προδιαθέσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ; Αὗται εἶναι αἱ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν γλῶσσαν λεγόμεναι ἀξιολογικαὶ ροπαὶ καὶ προδιαθέσεις. Λέγονται δὲ αἱ ροπαὶ αὗται ἀξιολογικαί, διότι δι' αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος ρέπει, τείνει νὰ βιώσῃ ἢ νὰ πραγματοποιήσῃ διαφόρους ἀξίας. Διὰ τῶν ἐμφύτων τούτων ροπῶν καὶ προδιαθέσεων ὁ ἄνθρωπος ἔχει σταθερὸν προσανατολισμὸν πρὸς τὸ «βασιλεῖον τῶν ἀξιῶν».

Ἄλλὰ τί ἐννοοῦμεν, ὅταν ὀμιλῶμεν περὶ ἀξιών ; Αἱ ἀξίαι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀρισθοῦν ἀκριβῶς, ἀλλὰ μόνον νὰ βιωθοῦν καὶ νὰ περιγραφοῦν. Ἀξία εἶναι ὅ,τι προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν προσωπικὴν ὄρμην πρὸς ἓν ἀντικείμενον ἕνεκα τῆς εὐαρεσθήσεως καὶ ἰκανοποιήσεως, τὴν ὁποίαν γεννᾷ ἐντὸς ἡμῶν. Ἡ ἀξία λοιπὸν εἶναι ἔννοια, ἢ ὁποία ἐκφράζει τὴν μεταξὺ τοῦ ὑποκειμένου (τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς) καὶ ἐνὸς (ὕλικοῦ ἢ πνευματικοῦ) ἀντικειμένου

προκύπτουσιν σχέσιν, ἐκ τῆς ὁποίας γεννᾶται ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἐν εὐάρεστον συναίσθημα ἢ μία ἐπιθυμία. Ὅταν λ.χ. εὐρεθῶμεν ἐνώπιον ἐνὸς ὠραίου καλλιτεχνικοῦ πίνακος, θὰ αἰσθανθῶμεν πνευματικὴν εὐφροσύνην καὶ θὰ μᾶς γεννηθῆ ἴσως ἡ ἐπιθυμία νὰ τὸν ἀγοράσωμεν, ἐὰν δυνάμεθα, διότι ἀκριβῶς βιοῦμεν τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν τοῦ πίνακος αὐτοῦ. Ἡ ἀξία λοιπὸν εἶναι ἔκφρασις καταφάσεως καὶ ἱκανοποιήσεως διὰ κάτι. Εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐξ ὀρισμένης ἐπόψεως (ὕλικῆς, γνωστικῆς, κοινωνικῆς, αἰσθητικῆς κ.λ.π.) ἱκανοποιεῖ ἡμᾶς, διότι ἀνταποκρίνεται εἰς ὀρισμένας ἀνάγκας, προδιαθέσεις, τάσεις, ροπὰς τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν ἀποδίδωμεν ἀξίαν εἰς ἐν ἀντικείμενον, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι προτιμῶμεν τὴν ὑπαρξίν καὶ παρουσίαν αὐτοῦ ἀντὶ τῆς ἀπουσίας καὶ ἀνυπαρξίας του. Ὅταν ἀποδίδωμεν μεγαλυτέραν ἀξίαν εἰς ἐν ἀντικείμενον, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι προτιμῶμεν τὴν ὑπαρξίν καὶ παρουσίαν αὐτοῦ ἀντὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ παρουσίας ἄλλων ἀντικειμένων μὲ μικροτέραν ἀξίαν. Ὅταν τέλος ἀποδίδωμεν ὑψίστην καὶ ἀπόλυτον ἀξίαν εἰς ἐν ἀντικείμενον, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι προτιμῶμεν νὰ θυσιάσωμεν τὴν ζωὴν μᾶλλον παρὰ νὰ ζήσωμεν ἄνευ αὐτοῦ. Ἡ ἀξία εἶναι ἡ αἰτία, ἡ ὁποία συντελεῖ νὰ θεωρῆται ἐν ἀντικείμενον ὡς ἀγαθόν. Τὰ ἀγαθὰ (ὕλικὰ ἢ πνευματικὰ) εἶναι ἀγαθὰ, διότι ἐνέχουν ἀξίαν.

Ὅλοι ἀνεξαρτήτως οἱ ἄνθρωποι ἐλκύονται ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν τούτων καὶ τείνουν νὰ βιώσουν ἢ πραγματοποιήσουν εἰς τὴν ἀτομικὴν των ζωὴν καὶ τὸν πολιτισμὸν ὕλικὰς ἢ πνευματικὰς ἀξίας. Αἱ οἰκονομικαί, ὕλικαὶ καὶ βιολογικαὶ ἀξίαι ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ὕλικῆς φύσεως καὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου. Ὡσαύτως ἐκάστη τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν ἀνταποκρίνεται εἰς ὀρισμένην ἀξιολογικὴν προδιάθεσιν ἢ ροπὴν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἡ ἀξία τοῦ Ἁγίου ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν πανανθρωπίνην θρησκευτικὴν προδιάθεσιν καὶ ροπὴν. Ἡ ἀξία τοῦ ὠραίου ἢ τοῦ καλοῦ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ἔμφυτον τάσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς αὐτό. Ὡσαύτως ἐκ φύσεως ὁ ἄνθρωπος ὡς κοινωνικὸν ὄν ρέπει πρὸς τὰς ἀξίας τῆς ἀγάπης, τῆς δυνάμεως, τοῦ δικαίου. Ἐπίσης οὗτος «φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται» καὶ τείνει πρὸς κατάκτησιν τῆς ἀληθείας. Εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀθρώπους ὑπάρχουν αἱ ἀξιολογικαὶ αὐταὶ ροπαὶ καὶ προδιαθέσεις, συνυφαίνουσαι ἐν τῇ ψυχῇ των ἐν ἐνιαῖον ὅλον καὶ συναποτελοῦσαι τὴν ψυχολογικὴν ὑφὴν αὐτῶν.

Ἄλλ' ἢ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου συνένωσις τῶν διαφόρων ἀξιολογικῶν ροπῶν καὶ προδιαθέσεων δὲν γίνεται καθ' ὅμοιον τρόπον εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐνὸς ἐπικρατεῖ περισσότερο ἢ μία ἀξιολογικὴ ροπή, ἐνῶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἄλλου ἐπικρατεῖ ἢ ἄλλη. Τιοιουτοτρόπως ἔχομεν διαφόρους ψυχολογικούς τύπους ἀνθρώπων. Οἱ θεμελιώδεις καὶ κυριώτεροι ἐκ τῶν τύπων τούτων εἶναι κατὰ τὸν Σπράνγκερ ἕξ. "Ὅταν ἐπικρατοῦσα ἐντὸς τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἀξιολογικὴ ροπή πρὸς τὸ Ἅγιον ἢ τὸ Θεῖον, τότε ἔχομεν τὸν ψυχολογικὸν τύπον τοῦ θρησκευτικοῦ ἀνθρώπου. "Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ρέπῃ περισσότερο πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ ὠραίου, ἀνήκει εἰς τὸν ψυχολογικὸν τύπον τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἢ καλαισθητικοῦ ἀνθρώπου. "Ὁ τείνων περισσότερο πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς γνώσεως ἢ τῆς ἀληθείας εἶναι ὁ ἐπιστημονικὸς ἢ θεωρητικὸς ἄνθρωπος. "Ὁ ρέπων καθ' ἑξοχὴν πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ἀγάπης εἶναι ὁ κοινωνικὸς ἄνθρωπος. "Ὁ ἐλυκόμενος ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῆς ἀξίας τῆς δυνάμεως εἶναι ὁ πολιτικὸς ἄνθρωπος. Τέλος ὁ προτιμῶν τὰς ὑλικὰς ἀξίας τοῦ κέρδους ἢ τοῦ ὠφελίμου εἶναι ὁ οἰκονομικὸς τύπος τοῦ ἀνθρώπου.

"Ἐκαστος τῶν ἕξ τούτων τύπων ἔχει ἰδικήν του ψυχροσύνησιν καὶ ἰδιοσυγκρασίαν καὶ ἐπομένως διαφορετικὰς ψυχολογικὰς ἀντιδράσεις. "Ὅταν λ.χ. οἱ ἕξ οὔτοι τύποι εὑρεθοῦν εἰς ἓνα ὠραῖον κήπον ρόδων, ὁ θρησκευτικὸς ἄνθρωπος θὰ ἀναφωνήσῃ ἀσφαλῶς τὸ «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα Σου Κύριε»· ὁ καλλιτεχνικὸς ἄνθρωπος εἶναι δυνατὸν νὰ γράψῃ ἐν ποίημα ἢ νὰ κάμῃ ἐν ἔργον ζωγραφικῆς· ὁ ἐπιστημονικὸς τύπος θὰ ἀρχίσῃ πιθανῶς νὰ σκέπτεται εἰς ποίαν ὁμοταξίαν φυτῶν ἀνήκει ἡ ροδὴ· ὁ κοινωνικὸς ἄνθρωπος εἶναι δυνατὸν νὰ σκέπτεται τὰς ἀνθοδέσμας, τὰς ὁποίας θὰ ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ· ὁ πολιτικὸς ἄνθρωπος θὰ ὀραματισθῇ τοὺς κήπους, τοὺς ὁποίους θὰ ὑποσχεθῇ πιθανῶς εἰς τοὺς ψηφοφόρους του· ὁ οἰκονομικὸς τέλος τύπος τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἀναλογισθῇ ἀσφαλῶς τὸ κέρδος, τὸ ὁποῖον θὰ ἔδιδεν ἢ ἀπόσταξις τῶν ρόδων.

Ἐκ τῶν λεχθέντων δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν ποῖος, κατὰ τὸν Σπράνγκερ, εἶναι ὁ ἀληθῶς ἄρτιος καὶ ὠλοκληρωμένος ψυχολογικὸς τύπος τοῦ ἀνθρώπου. Ἀσφαλῶς ἄρτιος καὶ ὠλοκληρωμένος δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ὄρθρου βαθέος μέχρι

Τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου

ΠΩΣ ΘΕΜΕΛΙΩΝΕΤΑΙ Ἡ ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΑΓΑΠΗ *

(Β')

Ἄς εἶναι χαρούμενος ὁ στολισμὸς τοῦ σπιτικοῦ των, ἅς μὴν ξεπέφτει ὅμως ὁ στολισμὸς αὐτὸς σὲ πολυτέλεια καὶ σὲ ἐπιδεικτικότητα. Ἄλλὰ παραμερίζοντας ὅλα αὐτὰ γιὰ τοὺς θεατρίνους, ἐσὺ νὰ φροντίζης νὰ στολιζῆς τὸ σπίτι σου μὲ πολλὴν ἀξιοπρέπεια, πού νὰ μοσχοβολοῦνε τὰ πάντα γύρω γύρω, τὴν σωφροσύνη καὶ τὴν κοσμιότητα, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη εὐωδιά. Καὶ δυὸ καὶ τρία θάναυ τὰ εὐχάριστα ἀπ' αὐτὸ ἀποτελέσματα. Πρῶτα πρῶτα, δὲν θὰ στενοχωρηθῆ ἡ νύφη, ἂν τυχὸν διαλυθῆ ὁ γάμος κι' ὁ καθένας ξεχωρίσῃ καὶ πάρῃ τὸ δικό του ρουχισμό καὶ τὰ δικά του χρυσαφικά κι' ἀσημικά. Δεύτερον, δὲν θά'χῃ σκοτοῦρες ὁ γαμπρός, γιὰ νὰ μὴν χαθοῦν καὶ γιὰ φυλάγῃ τὰ πράγματα πού ἔφερε μαζί της ἡ νύφη. Καὶ τὸ κυριώτερον καὶ τὸ σπουδαιότερον ἀπ' ὅλα, ὅτι θὰ φανερώσῃ ἀπ' αὐτὸ τὴ γνώμη του καὶ τὴ διάθεσή του· πὼς δὲν εὐχαριστιέται δηλαδὴ μὲ τίποτα ἀπ' αὐτὰ· καὶ πὼς δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ, μὲ κανένα τρόπο, χοροὺς καὶ τραγούδια καὶ ξεφαντώματα ἄσεμνα στὸ σπίτι του.

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον.

νυκτὸς σκέπτεται τὰ ὕλικὰ ἀγαθὰ ἢ τὰς αἰσθησιακὰς ἡδονὰς καὶ παραθεωρεῖ τὰς πνευματικὰς ἀξιολογικὰς προδιαθέσεις τῆς ψυχῆς του. Οὐτε ἀληθῶς ὠλοκληρωμένος ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις στρέφεται μονομερῶς πρὸς βίωσιν ἢ πραγματοποίησιν μιᾶς μόνον πνευματικῆς ἀξίας (λ.χ. τῆς γνώσεως ἢ ἀληθείας) καὶ παραθεωρεῖ ὅλας τὰς ἄλλας. Ὅταν ὁ ἐπιστήμων ἢ ὁ λογοτέχνης ἀδιαφορῇ διὰ τὰς ἠθικὰς ἢ κοινωνικὰς ἀξίας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἀληθῶς ἄρτιος ψυχολογικὸς τύπος ἀνθρώπου. Ἀληθῶς ἄρτιος εἶναι μόνον ὁ συναναπτύσσων ἁρμονικῶς πάσας τὰς ἀξιολογικὰς ροπὰς τοῦ πνεύματός του καὶ ὁ βιῶν πάσας τὰς ἀξίας ἐν τῇ ὀρθῇ ἱεραρχικῇ σχέσει αὐτῶν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐπιδιώκῃ («τὸ χεῖρον καθυποτάξαι τῷ κρείττονι καὶ τὴν σάρκα δουλώσαι τῷ πνεύματι»), ὡς λέγει ὁ ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας μας.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Ζέρω, πώς σέ πολλούς ανάμεσά σας θά φαίνωμαι καταγέλαστος, παραγγέλοντας και λέγοντας αὐτά. Ἄν ὅμως μ' ἀκούσετε και συμμορφωθῆτε, μέ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ και μέ τήν ὠφέλεια πού θά χαρῆτε ἀπὸ τήν πραγματοποίησή τους, θά καταλάβετε και τὸ κέρδος. Θά σβύσουν τότε τὰ γέλοια· και θά περιφρονήσετε τὶς τωρινές συνήθειες· και θά δῆτε ὀλοφάνερα, πώς τὰ ὅσα γίνονται σήμερα εἶναι παιδιακίστικα και μεθυσμένων ἀνθρώπων καμώματα. Κι' αὐτὰ πού συμβουλεύω, πώς εἶναι στοχαστικά και φρόνιμα και φανερώματα ἀνώτερα ἤθους και συμπεριφορᾶς. Τί, λοιπόν, λέω πώς χρειάζεται ; Ὅλα τ' ἄσεμνα κι' αἰσχρὰ και σατανικά τραγούδια, και κάθε διεφθαρμένων νέων συγκέντρωση νὰ τ' ἀποδιώξης ἀπὸ τὸ σπίτι σου· κι' ὅλα αὐτὰ θά σωφρονήσουνε τήν νύφη. Γιατί ἀμέσως θά συλλογισθῆ μέσα της. Πωπώ, τί ἀνδρα πού πῆρα ; Αὐτὸς εἶναι σοβαρὸς και στοχαστικὸς και λογιάζει σάν τίποτα τήν πρόσκαιρη αὐτῆ ζωῆ· μέ πῆρε γιὰ νὰ τοῦ κάμω και γιὰ νὰ τοῦ ἀναθρέψω τὰ παιδιά του και γιὰ νὰ τοῦ νοικοκυρέψω τὸ σπιτικό του. Μὰ δὲν θ' ἀρέσουν αὐτὰ στὴ νύφη ; Τὴν πρώτη ὅμως μονάχα και τήν δεύτερη ἡμέρα. Κατόπιν ὅμως ὄχι. Και μάλιστα θά αἰσθανθῆ πολὺ μεγάλην εὐχαρίστηση πού θά τὴν ἀπαλλάξης ἀπὸ κάθε ὑποψία. Γιατί αὐτὸς πού δὲν ἀνέχθηκε τοὺς χοροὺς και τοὺς αὐλοὺς και τὰ παραλυμένα τραγούδια, κι' αὐτὸ στὸν καιρὸ τοῦ γάμου του, μέ δυσκολία βέβαια πολλή θ' ἀνεχθῆ νὰ εἰπῆ και νὰ κάμη κάτι πού θάναι ἄπρεπο. Κι' ὕστερα ἀπ' αὐτό, κι' ὅταν πλέον ξεκαθαρίσης ὅλες αὐτές τὶς συνήθειες τοῦ γάμου, παίρνοντας κοντά σου τήν γυναϊκά σου, φρόντιζε νὰ τὴν διαπλάττης καλά, ὥστε νὰ διατηρῆ πολὺν καιρὸ τὴν ντροπαλωσύνη της και νὰ μὴν τὴν χάση γρήγορα. Γιατί κι' ἂν τύχη νάναι κάπως ξεδιάντροπη ἢ κόρη, θά συμμορφωθῆ σιγά—σιγά μέ τὴν περίσταση, ἐπειδὴ θά ντρέπεται τὸν ἄντρα της και θά τὴν ἐντυπωσιάζουνε αὐτὰ πού βλέπει. Σὺ λοιπόν τὴν ντροπαλωσύνη της αὐτῆ νὰ μὴν τὴν διαλύσης γρήγορα, ὅπως τὸ κάνουν οἱ ἀκόλαστοι ἀνθρώποι, ἀλλὰ νὰ τὴν βγάξης σιγά σιγά ἀπὸ μέσα της και σέ πολὺ καιρὸ. Κι' αὐτὸ θά ὠφελῆση πολὺ και θά σοῦ γίνη μεγάλο κέρδος. Γιατί ποτὲ δὲν θά σοῦ ἀντιμιλήση· οὔτε και θά σέ κατηγορήση, γιὰ κάθετὶ πού θά τῆς εἰπῆς.

Νὰ προσπαθῆς δὲ νὰ τὰ ἐφαρμόξης ὅλα αὐτὰ σ' ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, πού ἢ ντροπὴ σάν ἓνα χαλινάρι συγκρατεῖ τὴν ψυχὴ και δὲν τὴν ἀφήνει οὔτε νὰ μεμψιμοιρῆ οὔτε και ν' ἀποδοκιμάζη τίποτα ἀπὸ τὰ ὅσα γίνονται. Γιατί ὅταν πάρη θάρρος, εὐκολα

ἀναποδογυρίζει κι' ἀνακατεύει τὰ πάντα. Καὶ πότε λοιπὸν θὰ βρεθῆ κι' ἄλλη τέτοια, τόσο κατάλληλη περίσταση στὸ νὰ διαπλάσσει κανεὶς τὸν χαρακτήρα τῆς γυναίκας, ὅπως εἶναι ἐκείνη, ποὺ ντρέπεται ἀκόμη τὸν ἄνδρα της καὶ τὸν φοβᾶται καὶ τὸν σέβεται ; Τότε κι' ἐστὶν νὰ τῆς κανονίξῃς τὴν συμπεριφορά της· καὶ νᾶσαι βέβαιος πὼς θὰ συμμορφωθῆ, καὶ θεληματικά της καὶ στανικά της.

Καὶ πὼς λοιπὸν θὰ τὸ κατορθώσῃς νὰ μὴ τῆς φύγῃ ἡ ντροπή ; "Ὅταν κι' ἐστὶν φανερώσῃς πὼς δὲν ἔχεις λιγώτερην ἀπὸ τὴ δική της λόγιαση καὶ ντροπή καὶ εἶναι τὰ λόγια σου μετρημένα. Καὶ τὰ λιγοστὰ ποὺ λές, εἶναι κι' αὐτὰ λόγια στοχαστικά καὶ καλοζυγιασμένα. Τότε μίλησέ της κι' ἐμπιστέψου της τοὺς ἐσώτερους ἀνώτερους στοχασμούς σου· γιατί τοὺς δέχεται ἡ ψυχὴ. Τότε συνήθισέ την καὶ στήριξέ την στὴν ὠραιότερην ἀπ' ὅλες μας τὶς συνήθειες, γιὰ τὴν ντροπή λέω. Κι' ἂν θέλετε, θὰ σᾶς ἀναφέρω σὰν παράδειγμα, τὶ πρέπει νὰ κομβεντιάζωμε μαζί της. Γιατί ἂν ὁ Παῦλος δὲν ἐδίστασε νὰ μᾶς παραγγείλῃ «Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους» (Α' Κορ. ζ' 5) καὶ μίλησε σὰν προξενήτρα· ἢ καλύτερα, ὄχι σὰν προξενήτρα, ἀλλὰ σὰν πνευματέμφορη ψυχὴ, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ μὴ διστάζωμε νὰ τὸ κάνωμε κι' ἐμεῖς αὐτό.

Τί λοιπὸν πρέπει νὰ τῆς λέμε ; Μὲ πολλὴ γλύκα καὶ χάρη πρέπει νὰ τῆς εἰποῦμε. "Εγώ, μικρούλα μου, σὲ πῆρα σύντροφο τῆς ζωῆς μου καὶ σ' ἔμπασα στὸ σπίτι μου, γιὰ νὰ μοιρασθοῦμε μαζί καὶ οἱ δύο μας τὰ σπουδαιότερα καὶ τὰ τιμιώτερα πράγματα ποὺ ἔχει ἡ ζωὴ μας αὐτή, τὴν παιδοποιεῖα δηλαδὴ καὶ τὴν διεύθυνση τοῦ νοικοκυριοῦ μου. Τὶ σὲ παρακαλῶ λοιπὸν ; Καλύτερα, ὅμως, μίλησέ της προτιήτερα γιὰ τὴν ἀγάπη σου· γιατί τίποτα δὲν εἶναι τόσο ἀποτελεσματικὸ γιὰ νὰ πείσῃ κανεὶς κάποιον ποὺ τὸν ἀκούει, ὅσο τὸ νὰ καταλαβαίνει, ὅτι τοῦ μιλεῖ μὲ πολλὴν ἀγάπη. Πὼς λοιπὸν θὰ τὶς φανερώσῃς τὴν ἀγάπη σου ! "Ἄν τῆς εἰπῆς τέτοια λόγια. "Εγώ μπορούσα νὰ πάρω γιὰ γυναϊκά μου πολλὲς ἄλλες, ποὺ καὶ πλουσιώτερες ἀπὸ σένα ἦτανε κι' ἀπὸ καλύτερη γενεᾶ, μὰ δὲν τὶς προτίμησα· ἀλλὰ διάλεξα ἐσένα, γιατί μ' ἐμάγεψεν ἡ συντροφιά σου καὶ ἡ σεμνότητά του καὶ ἡ φρονιμάδα σου.

Κι' ἔπειτα λοιπὸν ἀπ' αὐτὰ, προετοίμασέ την ἀμέσως ν' ἀκούσῃ στοχαστικώτερα λόγια καὶ κατηγορα τῆς τὸν πλοῦτο, μὲ κάποιαν ὅμως τέχνη καὶ προσοχή. Γιατί, ἂς τῆς μιλήσῃς ἀπ' εὐθείας ἐναντίον τοῦ πλοῦτου, θὰ τὴν κουράσῃς· ἂν βρῆς ὅμως κατάλληλη εὐκαιρία κι' ἀφορμὴ, θὰ κατορθώσῃς τὰ

πάντα. Γιατί θά τῆς δείξης, πῶς τὸ ἔκανες αὐτὸ γιατί τῶφερεν ὁ λόγος· κι' ὄχι σάν κάποιος αὐστηρὸς κι' ἀποκρουστικὸς καὶ μικρολόγος ἱεροκήρυκας· ἀλλὰ ὅταν σοῦ δόθηκεν γι' αὐτὸ ἀφορμὴ ἀπὸ δικά σου περιστατικὰ καὶ τότε θά εὐχαριστηθῆ. Θά τῆς εἰπῆς λοιπὸν (γιατί εἶναι ἀνάγκη νὰ ξαναρχίσω τὰ ἴδια) πῶς—ἐνῶ ἦτανε στὸ χέρι μου νὰ πᾶρω κάποια πλούσιαν ἀρχοντοπούλα, ἐγὼ δὲν τὸ θέλησα μὲ κανένα τρόπο. Γιατί λοιπὸν τῶκαμα αὐτό; Δὲν τῶκαμα χωρὶς λόγο καὶ χωρὶς ἀφορμὴ. Ἀλλὰ γιατί ἔχω καταλάβει κι' ἔχω πεισθῆ ἀπόλυτα, πῶς ὁ πλοῦτος δὲν ἀξίζει τίποτα· ἀλλὰ εἶναι ἓνα πρᾶγμα εὐκολοκαταφρόνητο, πού μπορεῖ νὰ τ' ἀποκτήσουνε καὶ ληστῆς καὶ διεφθαρμένες γυναικὲς καὶ τυμβωρύχοι ἀκόμη.

Καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγο παράτησα κάθε μου ἄλλη σκέψη, κι' ἀπόβλεψα στὴν ὁμορφιὰ τῆς ψυχῆς σου, πού τὴν προτιμῶ ἀπὸ ὅλο τὸ χρυσάφι τοῦ κόσμου. Γιατί μιὰ κόρη ἀδέσμευτη, φρόνιμη καὶ πού φροντίζει νᾶναι εὐλαβικὴ στὸ Θεὸ ἀξίζει ὅλη τὴν Οἰκουμένη. Καὶ γι' αὐτὸ κι' ἐγὼ σ' ἀγάπησα καὶ σ' ἀγαπῶ καὶ σὲ βάζω παραπάνω κι' ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου. Γιατί τίποτα δὲν εἶναι ἡ ζωὴ μας αὐτή· κι' εὐχόμαί στὸ Θεὸ καὶ τὸν παρακαλῶ κι' ἀγωνίζομαι, ὅπως τὸ μπορῶ, νὰ καταξιωθοῦμε νὰ κάνουμε τὴν ζωὴ μας τέτοια, πού νὰ μπορέσωμε κι' ἐμεῖς, στὴ μελλούμενη ζωὴ, νᾶμαστε πάντα μαζί, ὅπως τώρα. Γιατί εἶναι σύντομη καὶ φθαρτὴ ἡ ζωὴ μας αὐτή. Ἄν ὅμως καταξιωθοῦμαι νὰ τὴν περάσουμε, ἔτσι, πού νὰ εὐαρεστήσωμε τὸν Θεό, θᾶμαστε πάντα κοντὰ στὸ Χριστὸ κι' ὁ ἓνας κοντὰ πάντα στὸν ἄλλο, μὲ περισσότερην εὐχαρίστηση. Ἐγὼ τὴν ἀγάπη σου τὴν βάζω ἐπάνω ἀπ' ὅλα καὶ τίποτα δὲν θά μοῦκανε τόσο δύσκολο καὶ τόσο δυσάρεστο, ὅσο τὸ νὰ δυσανεστηθῶ μ' ἐσένα. Κι' ἂν χρειασθῆ νὰ χάσω τὰ πάντα, καὶ νὰ γίνω φτωχότερος κι' ἀπὸ τὸν τελευταῖο κουρελή, καὶ νὰ κινδυνέψῃ ἡ ζωὴ μου, καὶ νὰ πάθω ὅτιδήποτε, θά μπορούσα ν' ἀνεχθῶ καὶ νὰ ὑποφέρω τὰ πάντα, φθάνει νᾶμαστε πάντα μονιασμένοι κι' ἀγαπημένοι οἱ δύο μας. Καὶ τότε θά λαχταρῶ καὶ τὰ παιδιὰ μου, ὥσπου κι' ἐσύ μ' ἀγαπᾶς. Θά χρειασθῆ ὅμως νὰ κάνῃς καὶ σὺ τὸ ἴδιο.

Ἔστερα κι' ἐν τῷ μεταξύ μίλησέ της καὶ γιὰ τ' ἀποστολικὰ κηρύγματα· πῶς κι' ὁ Θεὸς ἔτσι τὴν θέλει τὴν ἀγάπην ἀνάμεσα στ' ἀνθρώπινα. Καὶ ἡ ἀγία Γραφή μᾶς λέει «καταλήψει ἄνθρωπος τὴν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολλη-

θήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ»· θὰ παρατήρησῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μάνα του καὶ θὰ συνταιριασθῇ μὲ τὴν γυναῖκά του (Ἐφεσ. ε', 31). Ποτέ σας νὰ μὴ δώσετε ἀφορμὴ μικροψυχιάς ἀναμεταξύ σας. Ἄς πᾶνε στὸ καλὸ καὶ χρήματα καὶ ὑποστατικά καὶ ὑπηρετές καὶ κάθε λογῆς ἐξωτερικὲς τιμές. Γιὰ μένα δὲν ἀξίζουν αὐτὰ τίποτα, ἐμπρὸς στὴν ἀγάπη μας..

Ἀπὸ πόσο χρυσάφι κι' ἀπὸ ποιούς θησαυροὺς δὲν θάναι τὰ λόγια σου αὐτὰ ποθητότερα στὴ γυναῖκά σου ; Μὴ φοβηθῆς μήπως, ἂν τῆς φανερώσῃς τὴν ἀγάπη σου, σηκώσῃ κεφάλι· ἀλλὰ ὠμολόγησέ της πὼς τὴν ἀγαπᾶς. Γιατὶ μονάχα οἱ πόρνες, ποὺ κυλιοῦνται πότε μὲ τὸν ἕνα καὶ πότε μὲ τὸν ἄλλο μποροῦνε νὰ δείξουνε ὑπεροψία στοὺς ἐραστές των, ὅταν ἀκοῦνε τέτοια λόγια. Ἐλεύθερη ὅμως γυναῖκα κι' εὐγενικὴ κόρη, ποτέ δὲν θὰ τὸ πάρῃ ἐπάνω της ἀπὸ τέτοια λόγια ἀλλὰ μάλιστα θὰ λυγίσῃ καὶ θ' ἀφοσιωθῇ πολὺ περισσότερον ἀκόμη. Δεῖξέ της ἀκόμη, πὼς τὴν συντροφιά της καὶ τὸ νὰ μένης στὸ σπίτι γι' αὐτήν, τὸ προτιμᾶς πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὸ νὰ γυρίζῃς ἔξω στὴν ἀγορὰ καὶ ὅτι προτιμᾶς ἀπ' ὅλους σου τοὺς φίλους τὰ παιδιά σας· καὶ ὅτι τ' ἀγαπᾶς, ἐπειδὴ αὐτὴ σοῦ τὰ γέννησε. Κι' ἂν κάμῃ κάτι καλὸ κι' ἀξιέπαινο, νὰ τὴν ἐπαινᾷς καὶ τὴν θαυμάζῃς· κι' ἂν τυχὸν πέσῃ σὲ κάποιον λάθος, ὅπως συμβαίνει συχνὰ στ' ἄπειρα κορίτσια, νὰ τὴν συμβουλευθῇς καὶ νὰ τῆς τὸ λές μ' εὐγενικότητα. Καὶ πάντα σου καὶ παντοῦ νὰ κατηγορᾷς τὰ χρήματα καὶ τὴν πολυτέλεια· καὶ νὰ τῆς φανερώνης τὶ στολίδι γιὰ τὴν γυναῖκα εἶναι ἡ σεμνότητα καὶ ἡ κοσμιότητα· καὶ γενικὰ νὰ τὴν διδάσκῃς πάντα τὰ σωστὰ καὶ τὰ ὠφέλιμα.

Ἄς εἶναι κοινὲς οἱ προσευχῆς σας· ἄς πηγαίνει στὴν ἐκκλησία ὁ καθένας σας χωριστά· κι' ἀπ' ὅσα λέγονται ἐκεῖ κι' ἀπὸ ὅσα διαβάζονται, ὅταν θὰ γυρίσετε στὸ σπίτι σας, ἄς ζητᾷ κι' ὁ ἄνδρας ἀπὸ τὴν γυναῖκα νὰ τοῦ εἰπῇ τὰ δικά της· κι' ἐκείνη πάλιν ἀπὸ τὸν ἄνδρα της νὰ τῆς ἐξηγήσῃ τίς τυχὸν ἀπορίες της. Κι' ἂν σᾶς βρῇ κάποια ἀνάγκη καὶ στενοχωριέσται οικονομικά, φέρνε της τὸ παράδειγμα τῶν ἁγίων ἀνδρῶν— τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Πέτρου—, ποὺ ἐδοξαστήκανε περισσότερον ἀπὸ τὸν κάθε πλούσιο κι' ἀπὸ κάθε βασιλεῖ· καὶ πὼς ἐπέβησαν τὴ ζωὴ τους πεινασμένοι καὶ διψασμένοι. Μάθαινε της, πὼς δὲν ὑπάρχει φοβερῶτερον πρᾶγμα, ἀπὸ τὰ ὅσα μπορεῖ νὰ μᾶς συμβοῦνε, παρὰ μονάχα τὸ νὰ δυσαρεστήσωμε τὸν Θεό. Ἄν κάμῃ κανεὶς τέτοιο γάμο κι' ἂν τὰ ἐφαρμολῆ αὐτὰ,

δὲν θὰ ὑπολείπεται διόλου ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἐφορέσανε τ' ἄγγελικὸ σχῆμα...

Κι' ἂν θέλῃς νὰ κάνῃς γεύματα καὶ νὰ δίνῃς ἐστίασεις, νὰ μὴν προσκαλῆς κανέναν ἄσεμνο καὶ κανένα διεφθαρμένο· ἀλλὰ ἂν ξέρῃς κάποιον φτωχὸ κι' ἅγιον ἄνθρωπον, ποὺ μαζί μὲ τὸ ποδαρικό του θὰ φέρῃ στὸ σπίτι σου κι' ὅλη τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, αὐτὸν νὰ προσκαλῆς. Καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ καὶ κάτι ἄλλο ; Ποτὲ νὰ μὴν κυττάξῃς νὰ πάρῃς γυναίκα πλουσιώτερή σου, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετο· νάσαι δηλαδή πολὺ φτωχότερη ἀπὸ ἐσένα. Γιατὶ ἢ προΐκα ποὺ θὰ σοῦ δώσῃ ποτὲ δὲν θὰ σοῦ φέρῃ τόση χαρὰ καὶ τόσην εὐχαρίστηση, ὅση θάσαι ἢ ἀηδία σου ἀπὸ τὶς αὐθάδειές της, τὶς ξετσιπωσιές της, ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις της, νὰ θέλῃ πάντα περισσότερα ἀπ' τὰ ὅσα σου ὄδωκε, κι' ἀπὸ τὶς βρισιές της, τὶς σπατάλες της καὶ τ' ἀσήκωτα λόγια της. Γιατὶ δὲν θὰ διστάσῃ νὰ σοῦ εἰπῇ. Μήπως ξεδιάζω ἀπὸ τὰ δικά σου ; ἀκόμα φορῶ τὰ ρούχα τὰ δικά μου· κι' ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἔφερα ἀπὸ τὸ πατρικὸ μου σπίτι.

Τι λές, ὦ γυναίκα ; Ἄκόμα φορεῖς τὰ δικά σου ; καὶ τι ἀθλιώτερο μπορεῖ νὰ υπάρξῃ ἀπὸ τὰ λόγια σου αὐτά ; δὲν ὀρίζεις πλέον τὸ σῶμά σου κι' ὀρίζεις τὰ χρήματά σου καὶ τὴν περιουσία σου ; Ἐπειτα ἀπὸ τὸν γάμο σας δὲν εἶστε πλέον δυὸ χωριστὲς σάρκες, ἀλλὰ ἐνωθήκατε σὲ μιά· κι' ἔχετε λοιπὸν δυὸ περιουσίες κι' ὄχι μία ; Πῶ, πῶ, τί κάνει ὁ ἔρωτας τῶν χρημάτων ! Ἐχετε γίνῃ οἱ δυὸ σας ἕνας ἄνθρωπος καὶ μιὰ ψυχὴ· κι' ἐσὺ μιλεῖς ἀκόμη γιὰ τὰ δικά σου ; Καταραμένους εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος καὶ σιχαμερὸς κι' ἀπὸ τὸ Διάβολο βγαλμένος. Ὁ Θεὸς σὰς ὥρισε τὰ πάντα κοινὰ καὶ τὰ πιὸ ἀπαραίτητα ἀκόμη, κι' αὐτὰ σὰς τὰ ξεχώρισε ; Γιατὶ δὲν μπορεῖς βέβαια νὰ εἰπῆς, τὸ φῶς μου, ὁ ἥλιος μου, τὸ νερό μου ! Ὅλα τὰ μεγαλύτερα καὶ σπουδαιότερα πράγματα μᾶς εἶναι κοινά, τὰ χρήματα ὅμως δὲν εἶναι ; Ἄς πᾶνε λοιπὸν κατὰ καπνοῦ κι' ἄς χαθοῦνε, χίλιες φορὲς, τὰ χρήματα. Καὶ καλύτερα, ὄχι τὰ χρήματα, ἀλλὰ ἡ προαίρεσή μας, ποὺ δὲν ξέρει νὰ τὰ μεταχειρίζεται καὶ νὰ τοὺς δίνῃ τὴν θέση ποὺ τοὺς πρέπει· ἀλλὰ τὰ βάζει παραπάνω ἀπὸ κάθετι ἄλλο.

Καὶ μαζί μὲ τ' ἄλλα μαθαίνε της κι' αὐτό, ἀλλὰ μὲ πολλή χάρη καὶ λεπτότητα. Ἐπειδὴ κάθε συμβουλὴ γιὰ τὴν ἀρετὴ εἶναι ἀπὸ φυσικοῦ της βαρειά καὶ σκυθρωπή· καὶ μάλιστα, ὅταν μιᾶ κανεῖς σ' ἕνα ἄπραγο καὶ νέο κορίτσι γιὰ πράγματα

θηρσκευτικά κι' ανώτερα· γι' αὐτὸ πρέπει νὰ βρίσκης λόγια εὐχάριστα· καὶ νὰ φροντίζης νὰ ξεριζώνης κυρίως ἀπὸ τὴν ψυχὴ της τὸ «δικό μου» καὶ τὸ «δικό σου». Κι' ἂν σοῦ εἴπῃ «τὰ δικά μου», πές της—Ποιὰ λές «δικά σου» ; γιὰτὶ δὲν καταλαβαίνω· καὶ δὲν τὰ ξέρω... Ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτα «δικό μου»... Πῶς λοιπὸν λές ἐσὺ «τὰ δικά μου», ἀφοῦ τὰ πάντα ἐδῶ εἶναι δικά σου; Χάρισέ της αὐτὸν τὸν λόγο ! Δὲν βλέπεις τί κάνομε μὲ τὰ παιδιά; Ὅταν μᾶς ἀρπάξῃ τὸ παιδί κάτι δικό μας καὶ μάλιστα ζητᾷ νὰ πάρῃ κι' ἄλλο, τὸ συγχωροῦμε καὶ τοῦ λέμε—Πάρε το, παιδί μου· κι' αὐτὸ κι' ἐκεῖνο κι' ὅλα δικά σου εἶναι... Τὸ ἴδιο νὰ κάνῃς καὶ στὴ γυναῖκα· γιὰτὶ τὸ μυαλό της εἶναι ἀπλοϊκώτερο καὶ σὰν τοῦ παιδιοῦ. Κι' ὅταν σοῦ λέῃ «τὰ δικά μου» ἀπάντησέ της—Ὅλα δικά σου εἶναι· κι' ἐγὼ δικός σου εἶμαι. Αὐτὸ δὲν εἶναι κολακεία ἀλλὰ λόγος, ποὺ φανερώνει πολλή φρονιμάδα. Ἔτσι θὰ τὸ καταφέρῃς νὰ ἀπαλύνῃς τὸ θυμὸ της καὶ τῆς περάσῃ ἢ κακοκεφιά της.

Γιὰτὶ κολακεία ὑπάρχει ἐκεῖ ποὺ κάνει κανεὶς μιὰν ἄστοχη πράξῃ μὲ τὴν πρόθεση νὰ βλάψῃ. Αὐτὸ ὅμως ποὺ θὰ κάνῃς εἶναι πολὺ μεγάλη φιλοσοφία. Λέγε της λοιπὸν—Κι' ἐγὼ δικός σου εἶμαι, μικρούλα μου. Αὐτὸ μᾶς συμβουλεύει καὶ ὁ Παῦλος ποὺ εἶπε· «Ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἢ γυνή». Ὁ ἀνδρὰς δὲν ἐξουσιάζει τὸ σῶμά του, ἀλλὰ ἡ γυναῖκα του (Α' Κορ. ζ' 4). Ἄν λοιπὸν ἐγὼ δὲν ἐξουσιάζω τὸ δικό μου τὸ σῶμα, τότε—πολὺ περισσότερο βέβαια δὲν μπορεῖς νὰ ἐξουσιάζῃς ἐσὺ τὰ χρήματα ! Ὅταν θὰ τῆς εἴπῃς τὰ λόγια αὐτά, θὰ τὴν ἡμερώσῃς· θὰ σβύσῃς τὴν φωτιά· θὰ ντροπιάσῃς τὸν διάβολο· θὰ τὴν κάμῃς σκλάβα σου ἀκριβοαγορασμένη καὶ θὰ τὴν ἀλυσσοδέσῃς μὲ τὰ λόγια σου αὐτά. Ὡστε ἀπὸ ἐσένα τὸν ἴδιο κι' ἀπ' ὅσα θὰ τῆς εἴπῃς ἐξαρτᾶται νὰ μάθῃ νὰ μὴν ξεχωρίζῃ καὶ νὰ μὴν ξεστομίζῃ ποτὲ «τὸ δικό μου» καὶ «τὸ δικό σου».

Ποτὲ νὰ μὴν τὴν φωνάζῃς κοντὰ σου ἀπρόσεκτα, παρὰ κολακευτικά, τιμητικά, καὶ μὲ πολλὴν ἀγάπη. Ὅταν ἐσὺ τὴν τιμᾷς καὶ τὴν περιποιῆσαι, οὔτε θὰ χρειασθῇ ποτὲ της οὔτε καὶ θὰ ξιππασθῇ ἀπὸ τὶς κολακεῖες καὶ τὶς περιποιήσεις τῶν ἄλλων. Αὐτὴν νὰ προτιμᾷς ἀπὸ ὅτι ἔχεις· καὶ νὰ τὴν ἐγκωμιάζῃς γιὰ τὸ κάθετί της καὶ γιὰ τὴν ὁμορφιά της καὶ γιὰ τὴ σύνεσή της. Κι' ἔτσι θὰ τὴν κάμῃς νὰ τῆς εἶναι ὅλα ἀδιαφόρετα, ὅσα δὲν ἀφοροῦνε τὸ σπιτικό της· καὶ νὰ μὴν δίνῃ σημασίαν σὲ τίποτα. Μάθαινέ της τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ· καὶ σὰν ἀπὸ πηγὴν ἀστείρευτῇ θὰ κυλοῦνε καὶ θὰ πλημμυρίζουνε

ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΜΑΣ

Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὰς φυλακάς.

Καὶ αὕτη ἡ μαρτυρία τοῦ κρατουμένου, πού δημοσιεύεται ἐδῶ συνέχεια τῶν τριῶν σχετικῶν τελευταίων, μᾶς πληροφορεῖ διὰ τὴν ἐν ταῖς Φυλακαῖς πνευματικὴν κίνησιν. Τὸ γράψαμε καὶ ἄλλοτε. Σὲ μιὰ ἐποχὴ (κατοχικὴ καὶ μετακατοχικὴ), πού ὁ ἀριθμὸς τῶν κρατουμένων σ' ὅλες τὶς φυλακὰς ἔφθασε δυστυχῶς πολλὰς χιλιάδες καὶ εἶχε δημιουργηθῆ σοβαρὸ σωφρονιστικὸ πρόβλημα, παράλληλα πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα, ἡ Ἐκκλησία μας δὲν ἔμεινε ἄπρακτο. Πῆρε στὰ σοβαρὰ θέσι κοντὰ στὸ κρατούμενο, πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ, διδασκουσα, νοουθετοῦσα, παρηγοροῦσα, μυστηριακῶς ἀγιάζουσα, συμπαρατάτις γενικὰ στὴ φρικτὴ δοκιμασία του. Ἡ ὅλη αὕτη δραστηριότης, πού προσέλαβε διαφόρους μορφὰς εἰς τὰς ἐκασταχοῦ φυλακάς κατὰ τὴν ἐκάστου τῶν ἐντεταλμένων ποιμεναρχῶν θεῖαν φώτισιν καὶ καθοδήγησιν καὶ δρᾶσιν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, πῆρε καὶ στὴ συστηματοποίησιν τοῦ πνευματικοῦ ἔργου μιὰ ἐκδήλωσι, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα ἦτο καὶ ἡ λειτουργία τῶν ομάδων εἰς ὅλας τὰς φυλακάς καὶ στρατόπεδα.

τὸ σπίτι σου ὅλα τ' ἀγαθὰ. Ἄν ζητᾶμε τ' ἄφθαρτα, θ' ἀπολαύσωμε καὶ τὰ φθαρτά. «Ζητεῖτε γὰρ φησί, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ἡμῖν». Ζητᾶτε πρῶτα τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ σᾶς ἔλθουν κ' ὅλα τ' ἄλλα (Ματθ. στ' 23). Καὶ τί λογῆς νομίζεις πὼς πρέπει νᾶναι τὰ παιδιὰ τέτοιων πατέρων ; Τί λογῆς οἱ ὑπηρέτες τέτοιων ἀφεντάδων ; καὶ ποιοί κ' ὅλοι οἱ ἄλλοι πού τοὺς πλησιάζουν ; Δὲν εἶναι φυσικὸ νᾶναι κ' αὐτοὶ γεμᾶτοι ἀπὸ χίλια καλὰ ; Γιατί, κατὰ κανόνα, οἱ δοῦλοι μιμοῦνται τοὺς κυρίους τῶν καὶ συμμορφώνονται μὲ τὶς ἐπιθυμίας τους κ' ἐπιθυμοῦνε αὐτὰ πού θὰ τοὺς μάθουνε· καὶ τὰ ἴδια πράγματα λένε, καὶ τὶς ἴδιες συνήθειες ἀποκτοῦνε. Ἄν ἔτσι κανονίζωμε τὴν συμπεριφορὰ μας κ' ἂν προσέχωμε σ' αὐτὰ πού λέει ἡ Γραφή, τὰ περισσότερα θὰ τὰ μάθωμε ἀπὸ τὴν πράξιν. Κι' ἔτσι θὰ μπορέσωμε καὶ στὸ Θεὸ ν' ἀρέσωμε καὶ τὴν ζωὴν μας αὐτὴν νὰ περάσωμε ἐνάρετη καὶ ν' ἀπολαύσωμε τ' ἀγαθὰ πού ὁ Θεὸς τὰ προορίζει γι' αὐτοὺς πού τὸν ἀγαποῦν.

Ἐκ τῆς ὁμιλίας πρὸς Ἐφεσ. Μigne, Τόμ. ΙΔ' σελ. 137.

Ἀπόδοση Θ. Σ.

Καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐδῶ (Ἰερουσαλὴμ καὶ Πειραιᾶ) συνετελεῖτο, διὰ τὴν περιορισθῆναι εἰς τὰς ἐδῶ φυλακὰς, ὑπὸ ἐμπνευσμένων ζηλωτῶν ἐργατῶν καὶ διὰ τὴν ἀναφέρειν δύο μόνον ἐξ αὐτῶν, διότι καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀξιεπαίνως εἰργάσθησαν, μνημονεύου τοὺς κληρικοὺς Θεολόγους Ἀρχ. Δωρόθεον Βενάρδον καὶ πρωτοπρεσβ. Ἀναστ. Κλέντον, ἐπραγματοποιεῖτο εἰς ὅλας τὰς φυλακὰς τοῦ Κράτους, ὅπου μέγας ἀριθμὸς φωτισμένων ἐθελοντῶν ἐργατῶν εἶχον ἐνταχθῆναι εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, ὧν τὰ ὀνόματα «ἔγνω ὁ Κύριος» (Β΄ Τιμ. β΄ 19), «σὺ Κύριε πάντα οἶδας... ὅτι φιλῶ σε» (Ἰωάν. κα΄ 15). Τοῦτο δὲ διεπίστωσα, ὅταν κατὰ τὴν διενέργειαν τῶν ἐπιθεωρήσεών μου ἠτύχησα νὰ εὐρίσκωμαι ἐν τῷ μέσῳ τῆς «καλῆς στρατιᾶς», τὴν ὁποίαν ἀπετέλουν καὶ κληρικοὶ καὶ ζηλωταὶ λαϊκοὶ καθηγῆται καὶ ἐξ Ἐκκλησιαστικῶν ὀργανώσεων, οἱ ὁποῖοι στὴ πρόσκλησιν τῆς Ἐκκλησίας μὲν ὅλην τὴν ψυχικὴν διάθεσιν καὶ δύναμιν πῆραν τὴν θέσιν ἀληθινοῦ στρατιώτου ἀγωνιστοῦ καὶ στὸ σωφρονιστικὸν μέτωπον. Πάντες οὗτοι, ὑπὸ τὰς κρισίμους μάλιστα τότε περιστάσεις, προσέφερον τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας των, καρπὸς τῆς ὁποίας εἶναι καὶ ἡ ἀναγέννησις ἐνὸς μεγάλου ἀριθμοῦ ψυχῶν, εἰκόνα τῆς ὁποίας ἔστω καὶ ἀμυδρὰν μᾶς παρορσιάζουν τὰ δημοσιεύμενα ἐδῶ μὲν τὸν τίτλον «πλειότερον καὶ καθαρώτερον φῶς...».

Τὰ κατωτέρω ποὺ γράφει ἓνας ἐξ αὐτῶν, ποὺ ἀπῆλause «τὸ θέαμα ἢ μᾶλλον τὸ θαῦμα αὐτό», ὡς τὸ ἀποκαλεῖ, ἀποτελοῦν καὶ μίαν ἐκδήλωσιν εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστιῶν τῶν ἀναγεννημένων κρατουμένων. Ἰδιαίτερος μᾶς συγκινεῖ ἡ χαρὰ των καὶ ἡ ἀγαλλίασις ποὺ αἰσθάνονται οὗτοι, ἔστω καὶ ἂν εἶναι μέσα στὸ μπουντρούμι τῆς φυλακῆς καὶ ζοῦν στὴ στενότητα τοῦ χώρου τοῦ μικροῦ κελλιοῦ των. Τῆ χαρὰ αὐτῇ εὐχονται νὰ αἰσθανθοῦν, ὅπως λέγουν, «καὶ ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς ἐφοδιάζουν τὸ θεόπνευστον βιβλίον τῆς Ἀγ. Γραφῆς, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ὁποίου σώζονται τόσαι ψυχαὶ ἀπὸ τὰ θανατηφόρα δίκτυα τῆς ἁμαρτίας». Εἶθε τοῦτο νὰ συγκινήσῃ καὶ νὰ διδάξῃ τοὺς χριστιανοὺς μας νὰ αἰσθανθοῦν τὸ καθῆκον νὰ μὴ παραλείπουν, μέσα στὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἄλλων ἀναγκῶν πνευματικῆς φύσεως, νὰ περιλάβουν καὶ τὴν δαπάνη τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐχόντων ἀνάγκην Γραφῶν καὶ τῶν ἐν Φυλακαίς μετ' αὐτῶν «Ἄγιον Εὐαγγέλιον, ποὺ εἶναι «δύναμις Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν...» (Ρωμ. α΄ 16) καὶ κάμνει «ἄρτιον τὸν ἄνθρωπον» (Β΄ Τιμ. γ΄ 15—17). Καὶ ποῖα ἄλλη πολυτιμωτέρα πράξις ὑπάρχει ἀπὸ τὴν μεταποίησιν εἰς Χριστὸν ὀλίγου χρυσοῦ ποὺ θὰ διαθέσῃ ὁ Χριστιανὸς γιὰ τὸ Εὐαγγέλιον, ἀφοῦ καὶ περισσότερον ἀπὸ τὸ δέκατον—ποὺ ἀναφέρεται στὴ Π. Διαθήκη—τῶν εἰσοδημάτων του ὀφείλει εἰς τὸν Κύριον γιὰ τὴν πραγματοποιήσῃ τῶν σκοπῶν του;

Κατὰ τὸν νόμον τῶν Ἀβδηριτῶν, οἱ μὴ καταναλίσκοντες τὴν

περιουσίαν των εις παραγωγικά έργα και επενδύσεις (ὡς θὰ ἐλέγαμε σήμερα), ἀλλ' εἰς ἄσκοπα διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον ταξίδια, δὲν ἐπετρέπετο θνήσκοντες νὰ θάπτωνται εἰς τὰ Ἰαβδηρα. (Καθημερινὴ 18/8/65). Ταλαίπωρε ἄνθρωπε, πού τὰ ἔχεις τόσα πολλὰ καὶ δὲν ξέρεις πῶς νὰ τὰ γλεντήσης, καὶ τὰ σπαταλᾷς πρὸς βλάβην καὶ τῆς ψυχῆς σου, σύνελθε καὶ ἀξιοποίησε καὶ τὸν χρόνον καὶ τὴν ὕλην καὶ τὴν ὑγείαν, ἀγαθὰ πού δὲν εἶναι ἄλλωστε ἰδικὰ σου, γιατί σου τὰ ἔδωσε ὁ Θεός, καὶ ἂν σου ἀνήκουν, μόνον γιὰ μιὰ καλὴ χρῆσι σου ἐδόθησαν. «Τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐ ἔλαβες, εἰ δὲ καὶ ἔλαβες τὸ καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβὼν ;» Εἶναι πολλαὶ καὶ πολλαπλαῖα αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἐκκλησίας καὶ κοινωνίας μας γιὰ νὰ συμβάλλῃς καὶ σὺ εἰς ἔργα πνευματικά, παραγωγικά, ἀποβαίνοντας δημιουργικὸν στοιχεῖον. «Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος, γράφει ὁ Μονιέ, διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἀθλιότητος, κατήργησε τὰς ἀσθενείας τῆς ἀθλιότητος, ὑπάρχουν ἐν τούτοις ἀκόμη ὠρισμένα ἀσθένεια εὐτυχίας, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ εὑρεθοῦν αἱ λύσεις». Ἡ δυνατότης τῆς λύσεως ὅλων τῶν προβλημάτων προαπαιτεῖ τὸ θεῖον φῶς πού πρέπει νὰ λάμψη σὲ κάθε ψυχῇ, καθὼς λέγει καὶ ὁ Καρλάιλ. «Καθὼς εἶναι εἰς τὴν φύσιν, ἔτσι εἶναι καὶ μετὰ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀρχὴ τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ ἦτο τὸ φῶς. Ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς δὲν ἔχει ὄρασιν, ὅλα τὰ μέλη εὐρίσκονται εἰς τὰ δεσμά. Καθὼς τότε πού ὑπῆρχε τὸ χάος, ἡ ἐρημιὰ καὶ τὸ σκότος ὁ Θεός εἶπε : «Γενηθήτω φῶς καὶ ἐγένετο φῶς», ἔτσι καὶ ἡ θυελλοδαρμένη ψυχὴ πού εὐρίσκεται στὸ σκότος, ἡμπορεῖ νὰ λάβῃ τὸ θεῖον φῶς μετὰ τὴν θαυματουργικὴν καὶ πανίσχυρον δύναμιν τοῦ Θεοῦ»

Ἐμπρός, λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, Κλήρος καὶ λαός, ἄς βοηθήσουμε, ὅσοι λάβαμε αὐτὸ τὸ φῶς, καὶ τοὺς ἄλλους, ἀνάβοντες τὸ φῶς αὐτὸ στὰ ἄτομα καὶ σὲ κάθε οἰκογένεια, προσφέροντες τὴ Γραφή, προωθοῦντες καὶ βοηθοῦντες στὴ μελέτη τῆς, συμβάλλοντες στὴν εὐρυτέρα διάδοσι καὶ δημιουργία Γραφικῶν κύκλων. «Τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον... εἶναι ἀνάγκη νὰ καταστῇ καὶ παρ' ἡμῖν ὁ ἐπιούσιος πνευματικὸς ἄρτος πάσης ψυχῆς, τὸ μελέτημα καὶ ἐντρυφήμα πάσης κοινωνικῆς τάξεως, ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου. Οὕτω φρονῶν καὶ ὁ ἀοίδημος Γρηγόριος ὁ Ε' ὁ ἐνομάρτυς ἐκεῖνος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, καὶ οὕτω παρασκευάζων τὴν χριστιανοπρεπῆ καὶ ἑλληνοπρεπῆ μὀρφωσιν τῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος γενεᾶς, εἰργάσθη πλήρως ἐνθέου ζήλου ἐν ὁμοφωνίᾳ μετὰ τῆς περὶ Αὐτόν Ἱερᾶς Συνόδου καὶ μετὰ τῶν προκρίτων τοῦ Γένους εἰς ἐκδοσιν λαϊκὴν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου». (Ἀπὸ τὸν πρόλογο τῆς μεταφράσεως τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων, πού ἔγινε τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας (1900), (Στ. Μπαϊρακτάρη. Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε' καὶ ἡ μετάφρασις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, σ. 16). Ἄς εἴμεθα βέβαιοι—ὁ γράφων ὁμιλεῖ ἐκ πείρας μετὰ

τῆ διαπίστῳσι ποῦ ἔκαμε—ὅτι οἱ καρποὶ θὰ εἶναι ἑκατονταπλάσιοι. Ὁ Κύριος ἄς εὐλογῆσῃ τὴν Ἐκκλησίαν Του καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτὸν τομέα τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τῆς.

Ἄρχ. ΠΡΟΚ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

«ΚΑΙ ΟΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ
ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΕΚΕΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ»

Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας—δὲν εἶμαι Θεολόγος, οὔτε Ἐπιστήμων, καὶ οὔτε ἐλεύθερος—, εἶμαι φυλακισμένος, ἔχω ζῆσει καὶ ζῶ πίσω ἀπὸ τὰ πυκνὰ σίδερα τῆς Φυλακῆς. Μέσα εἰς τὸν πολῦτιμον αὐτὸν χῶρον, μὲ ἐπεσκέφθη ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦ Λόγου Του, μοῦ ἀπεκάλυψε τὸν Θεῖον θησαυρὸν Του. Τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀγίας Γραφῆς, μοῦ ἔδωσε φῶς, ζωὴν καὶ δύναμιν, ὥστε νὰ πιστεύω ὅτι εἶμαι ἐλεύθερος καὶ νὰ ὑπερνικῶ κάθε ἐμπόδιον, ποῦ προβάλλει ἡ ἁμαρτία, μπιστὰ στὸν δρόμον μου.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, μὲ κατέστησε ἱκανὸν νὰ δύναμαι μετὰ παρρησίας νὰ διακηρύττω τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτός Του πρὸς πάντα ἄνθρωπον. Αὐτὸ δὲν τὸ παρεννόρισε ἡ Θρησκευτικὴ Ὑπηρεσία τῶν Φυλακῶν, καὶ καταλλήλως μὲ μετεχειρίσθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἀποστέλλοντάς με εἰς διαφόρους φυλακάς.

Κατὰ τὴν μακροχρόνιον φυλάκισίν μου, εἶδα πλῆθος θαυμάτων νὰ πραγματοποιῆ ἡ δύναμις τοῦ Εὐαγγελίου. Τὰ θαύματα ποῦ ἀναφέρονται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, τὰ εἶδα νὰ γίνονται μπροστὰ στὰ μάτια μου. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, «ποῦ εἶναι Πνεῦμα καὶ ζωή», ἔδωσε ζωὴν καὶ Πνεῦμα σὲ σκοτισμένες ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἀνθρώπινες ὑπάρξεις.

Ὁ Χριστιανικὸς Ὅμιλος, μὲ τὰ Ἀγιογραφικὰ μαθήματά του, σὰν μιὰ νέα Κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ, ἔδωσε ψυχικὴν καὶ σωματικὴν υγείαν σὲ πολὺν μεγάλον ἀριθμὸν κρατούμενων. Εἰς ἡλικίαν μικρὰν καὶ μεγάλην, κρατούμενοι Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι, μὲ τὰ μαθήματα τῶν Ὁμίλων καὶ τὴν μελέτην τοῦ Θείου Λόγου, μετεβλήθησαν, ἐφωτίσθησαν, ἀναγεννήθησαν, καὶ ἤρχισαν νὰ διακηρύττουν τὴν πρώην ἁμαρτωλότητά των, χωρὶς ἐντροπήν, χωρὶς φόβον, χωρὶς κανέναν ὑπολογισμόν.

Ἐὰν παρομοιάσῃ κανεὶς τὸν χῶρον τῆς Φυλακῆς πρὸς μίαν ἄνυδρον ἔρημον δὲν θὰ εἶναι ὑπερβολικός. Μέσα σὲ συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον ψυχικὸν φλογισμόν ζῆ καὶ κινεῖται ὁ κρατούμενος. Καμμιά κοσμικὴ δύναμις δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ τοῦ τὴν σβύσῃ, διάφορα μέσα—ὅπως ἡ καλοπέραση, ἡ ψυχαγωγία, καὶ τὸ τακτικὸν ἐπισκεπτῆριον, τὸν ἀνακουφίζει πρὸς στιγμὴν καὶ κατοπὶν περιέρχεται εἰς μίαν ψυχολογικὴν κατάστασιν, πολὺ χειροτέραν τῆς

πρώτης. Διαρκῶς τοῦ κατατρώγει τὴν καρδιὰν ἡ γάγγραινα τῆς ἐκδικήσεως, τοῦ πάθους, τοῦ μίσους καὶ γενικὰ τοῦ κακοῦ. Ὀλόκληρες τῆς ὥρες του τὶς περνᾷ μὲ τὸ νὰ σκέπτεται τὴν ἐλευθερὴν ζωὴν τοῦ παρελθόντος, καὶ τὸ πῶς θὰ κατορθώσῃ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ.

Εἰς τοιοῦτους χαρακτῆρας, καὶ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἀρχίζει τὴν λειτουργίαν τοῦ ὁ Χριστιανικὸς Ὅμιλος. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ποῦ διδάσκεται καὶ μελετᾶται ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ Ὁμίλου—σὰν τὸ μυθικὸ ἀθάνατο νερὸ—καὶ σὰν ὕδωρ τῆς ζωῆς, ποῦ στὴν πραγματικότητα εἶναι, ξεχύνεται μέσα στις πυρπολούμενες ἀπὸ τὴν φλόγα τοῦ πόνου ψυχῆς τῶν κρατουμένων καὶ τὶς δροσίζει.

Τοὺς σβύνει τὴν φωτιὰ ποῦ κατακαίει κάθε εὐγενικὸ καὶ ὠραῖο καὶ δίδει δύναμιν καὶ ἰκμάδα εἰς τὸ νὰ βλαστήσῃ τὸ μυροβόλον δένδρον τῆς ἀγάπης μὲ τοὺς γλυκεῖς καρπούς του.

Ἡ πηγὴ μὲ τὸ κρυστάλλινο ὕδωρ τῆς ζωῆς, (ποῦ εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή), τρέχει ἀκένωτα καὶ ποτίζει τὸν κάθε εἰλικρινῆ μελετητὴν τῆς. Ὁ πρῶν ἀνυδρος καὶ ξηρὸς χῶρος τῆς Φυλακῆς, μετεβλήθη διὰ μόνης τῆς δυνάμεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἰς κήπον τῆς Ἐδέμ. Παραδεισιακὸς κήπος εἶναι διὰ τὰ μέλη του ὁ Χριστιανικὸς Ὅμιλος μὲ τὴν Ἁγιογραφικὴν πνευματικὴν τροφήν του. Ὀλόθερμη φωλίτσα ποῦ θερμαίνει τὶς παγωμένες καρδιὰς τῶν καταδικῶν, εἶναι τὸ μάθημα τοῦ Χριστιανικοῦ Ὁμίλου, ἐκάστης Φυλακῆς.

Ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος τοῦ κάθε μέλους ἐξαφανίζεται, δὲν ἐκδηλώνει ἐν τῇ καθημερινῇ του ζωῇ, ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστο ποῦ νὰ μαρτυρῇ τὴν ὑπαρξίν του. Ἀπὸ τὰ στόματα ὄλων βγαίνει αὐθόρμητα ἡ ὁμολογία τῆς εἰς Χριστὸν πίστεώς των καὶ τῆς ἀποκηρύξεως τοῦ ἀμαρτωλοῦ παρελθόντος των.

Εἶναι εἰς ἄκρον συγκινητικὸν αὐτὸ τὸ θέαμα ἢ μᾶλλον τὸ θαῦμα νὰ τὸ ζῆ κανεὶς πίσω ἀπὸ τὰ σίδερα τῆς Φυλακῆς, καὶ νὰ βλέπῃ καὶ ἄλλους συγκρατουμένους του νὰ τὸ ἀπολαμβάνουν. Εἰς τὰ πρῶν μαραμμένα χεῖλη των ἀνθεῖ τὸ χαμόγελο τῆς χαρᾶς, τῆς σωτηρίου χαρᾶς καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Λυτρωτὴν των, «ποῦ ἀπέθανε διὰ τὰς ἀμαρτίας των καὶ ἀνέστη διὰ τὴν δικαιοσύνην των» (Ρωμ. δ' 25). Μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς των ὁμολογοῦν τὸ τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου. «Μετὰ τοῦ Χριστοῦ συνεσταυρώθην ζῶ δὲ οὐχὶ πλέον ἐγώ, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ζῆ ἐν ἐμοί, καθ' ὃ δὲ τώρα ζῶ ἐν σαρκί, ζῶ ἐν τῇ πίστει τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις μὲ ἠγάπησε, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ (Γαλ. β' 20). Τοιαύτη ἐγκάρδιος μαρτυρία ἐξέρχεται ἀπὸ ἕκαστον μέλος τῶν Χριστιανικῶν ὀμίλων τῶν Φυλακῶν, τῆς τόσοσιν σκληρὰ δοκιμασθείσης ἐνδόξου μας Πατρίδος.

Χαίρονται καὶ ἀγάλλονται αἱ σωζόμεναι ψυχαὶ τῶν φυλακισμένων, χαίρονται καὶ ἀγάλλονται οἱ θεῖα χάριτι ἐμπνευσθέντες

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ
ΙΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΙΓΙΝΗΣ
“ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ,,

Ἠθικὲς ἀρετὲς τοῦ γνωστικοῦ.

Ἡ σοφία.

Ὁ θεοφόρος Μάξιμος λέει γιὰ τὴν σοφία τὰ ἑξῆς: «Σοφίας ἴδιον ἢ πρὸς Θεὸν ἀδιάγνωστος ἔνωσις, καθ’ ἣν τοῖς ἀξίοις ἢ ἔφεσις ἀπόλαυσις γίνεται, μετέξει ποιούσα Θεὸν τὸν μετέχοντα». Χαρακτηριστικὸ τῆς σοφίας εἶναι ἡ κρυφὴ ἔνωσις μετὰ τὸν Θεό, χάρις στὴν ὁποίαν ἡ ἔφεσις γίνεται χαρὰ καὶ ἀπόλαυσις, γιατί, μετὰ τὴν ἀφομοίωσιν πού ἐπενεργεῖ στὸν ἄνθρωπο τὸν κάνει κι’ αὐτὸν Θεό.

Ὁ μεγάλος Βασίλειος λέει γιὰ τὴν σοφία ὅτι: «αὕτη ἐστὶν ἐπιστήμη θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ τῶν τούτοις αἰτίων»: σοφία εἶναι ἡ γνώσις τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ τῶν αἰτίων πού τὰ προκαλοῦν.

Ὁ σοφὸς Σολομώντας στὶς παροιμίες του μακαρίζει τὸν ἄνθρωπο πού κατώρθωσε νὰ βρῆ τὴν σοφία καὶ λέει: «Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς εὔρε σοφίαν· καὶ θνητὸς ὃς οἶδε φρόνησιν· κρεῖσσον γὰρ αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι ἢ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου θησαυροῦς· τιμιωτέρα ἐστὶ λίθων πολυτελῶν· εὐγνωστός ἐστι πᾶσι τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῇ· πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς. Μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα. Ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπορεύεται δικαιοσύνη, νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ γλώσσης φορεῖ· αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ὁδοὶ καλαί, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ». Μακάρι-

ἀρμόδιοι καὶ διοργανώσαντες τοὺς Χριστιανικοὺς Ὁμίλους εἰς τὰς Φυλακάς. Ἄς χαίρωνται καὶ ἄς ἀγάλλωνται καὶ ἐκεῖνοι πού μᾶς ἐφοδιάζουν μετὰ τὸν Θεόπνευστον βιβλίον, τὰς Ἁγίας Γραφάς, διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὁποίων σώζονται τόσαι καὶ τόσαι ψυχαὶ ἀπὸ τὰ θανατηφόρα δίκτυα τῆς ἁμαρτίας. Εἶναι μεγάλη καὶ ὑψηλὴ ἡ συμβολὴ σας, ἀδελφοί μας, σεῖς πού μᾶς τίς στέλετε καὶ ὅσοι συμβάλλουν καὶ σᾶς βοηθοῦν πρὸς τοῦτο.

Οἱ ἀναγεννημένοι κρατούμενοι, μέλη τῶν Χριστιανικῶν Ὁμίλων τῶν Φυλακῶν, σᾶς ἀποστέλλουν μαζί μετὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἀγάπην των, τὴν αἰώνιον εὐγνωμοσύνην των καὶ τὸ ἐγκάρδιον εὐχαριστῶ των.

Μετὰ ἀγάπην Χριστοῦ

ος είναι ὁ σοφὸς κοὶ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος· γιατί εἶναι πολὺ προτιμώτερο ν' ἀποκτᾷς σοφία, παρὰ θησαυροὺς ἀπὸ χρυσάφια κι' ἀσήμια· ἐπειδὴ εἶναι πολυτιμώτερη ἀπὸ κάθε πετράδι· καὶ εἶναι εὐκολοδιάκριτη στὸν καθένα πού τὴν πλησιάζει· κι' ὅτι εἶναι σπάνιο καὶ πολύτιμο στὸν κόσμο, κανένα δὲν ἀξίζει σὰν κι' αὐτή. Στὸ ἓνα τῆς χέρι κρατᾷ καὶ χαρίζει τὴν μακροζωία καὶ μὲ τ' ἄλλο τὸν πλοῦτο καὶ τὴν δόξα· ἀπὸ τὸ στόμα τῆς βγαίνει δικαιοσύνη κι' ἀπὸ τὴ γλῶσσά τῆς εὐσπλαγχνία καὶ νομιμότητα· καὶ οἱ δρόμοι τῆς εἶναι καλοὶ καὶ εἰρηνικοί. Κι' ἄλλοῦ λέει· «Οὐδὲν τῆς σοφίας πλουσιώτερον τῆς τὰ πάντα ἐργαζομένης. Οὐκ ἔχει πικρίαν ἢ συναναστροφή αὐτῆς. Τὰ πάντα ἐν αὐτῇ εὐφροσύνη καὶ χαρά». Τίποτα δὲν ὑπάρχει πλουσιώτερον ἀπὸ τὴν σοφία, πού ὅλα μπορεῖ νὰ τὰ κατορθώση. Ἡ συναναστροφή τῆς καὶ ἡ συμβίωση μαζί τῆς, δὲν ἔχει πίκρα, οὔτε καὶ θλίψη· κι' ὅλα κοντά τῆς εἶναι χαρὰ κι' ἀγαλλίαση.

Ἡ Πλάτωνας στὴν ἀπολογία τοῦ Σωκράτη λέει· «Ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶ καὶ οὐδενός. Ἐν φιλοσοφία διατρίψας τὸν βίον θαρρεῖ μᾶλλον ἀποθανεῖν καὶ εὐέλπις ἐστὶ ἐκεῖ μέγιστα οἴσασθαι ἀγαθὰ, ἐπειδὴν τελευτήσῃ». Ἡ ἀνθρώπινη σοφία δὲν ἀξίζει σχεδὸν τίποτα. Αὐτὸς ὅμως πού πέρασε τὴ ζωὴ του φιλοσοφώντας, ἀντιμετωπίζει μὲ περισσότερο θάρρος τὸν θάνατο καὶ εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἐλπίδες, πῶς κι' ἂν πεθάνῃ θὰ βρῆ ἐκεῖ μεγάλα ἀγαθὰ.

Ἡ σοφὸς Σεिरᾶχ λέει, ὅτι «Ἡ σοφία υἱοὺς αὐτῆς ἀνύψωσεν ὁ δὲ ἀγαπῶν αὐτὴν ἀγαπᾷ ζωὴν· καὶ οἱ ὀρθρίζοντες πρὸς αὐτὴν ἐμπλησθήσονται εὐφροσύνης· ὁ κρατῶν αὐτῆς κληρονομήσει δόξαν καὶ οὐ εἰσπορεύεται εὐλογῆσει Κύριος· καὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὴν ἀγαπᾷ ὁ Θεός· ὁ ὑπακούων αὐτῆς κρινεῖ Ἔθνη, καὶ ὁ προσέχων αὐτῇ κατασκηνώσει πεποιθώς». Ἡ σοφία ἀνυψώνει τὰ παιδιά τῆς κι' ὅποιος τὴν ἀγαπᾷ, ἀγαπᾷ τὴν ζωὴ· κι' ὅσοι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς τοὺς τὴν προσέχουν, θ' ἀπολαύσουν τὴν εὐτυχία καὶ τὴν χαρά. Αὐτὸς πού τὴν ἔχει θ' ἀποκτήσῃ δόξα κι' ὁ Θεὸς εἶναι μαζί του, ὅπου κι' ἂν πάῃ κι' ὅπου καὶ νὰ σταθῆ· Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ αὐτοὺς πού τὴν ἀγαποῦν· κι' ὅποιος τὸν ὑπακούει θὰ κρίνη τοὺς λαοὺς· κι' ὅποιος τὴν προσέχει θὰ κοιμᾶται ἡσυχος, ὅπου καὶ νὰ στήσῃ τὴν σκηνὴ του.

Ἡ Ἰσοκράτης αὐτὴν μονάχα ἐπίστευεν ἀθάνατη· «Σοφία μόνη κτῆμα ἀθάνατον». Καὶ ἀληθινὴ σοφία εἶναι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, αὐτὴν πού ἐκήρυξαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ εἶναι κρυμμένη μέσα στὸ μυστήριον· «ἡ ἐν μυστηρίῳ ἀποκεκρυμμένη», ὅπως λέει ὁ Θεὸς Παῦλος.

Εικόνα τῆς φρόνησης καὶ τοῦ φρόνιμου.

Φρόνηση εἶναι, τὸ νὰ διακρίνωμε τι πρέπει νὰ κάνωμε καὶ τὴ ὄχι· καὶ νὰ τὸ γνωρίζωμε καὶ νὰ ξεχωρίζωμε τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ. Φρόνηση εἶναι, τὸ νὰ εἶναι ξύπνιος ὁ λογισμὸς μας καὶ τὸ ὄλο ὑγεία ὁ νοῦς μας. Ἡ φρόνηση διευθύνει τὴ σκέψη καὶ ρυθμίζει τοὺς στοχασμοὺς· καὶ ἡ φρόνηση κανονίζει τὴ γλῶσσα νὰ μιᾷ φρόνιμα καὶ νὰ σωπαίνει καθετὶ ποὺ εἶναι ἄπρεπο· ἡ φρόνηση εἶναι ἐκείνη ποὺ μᾶς διδάσκει νὰ μιλοῦμε τὴν ὥρα ποὺ πρέπει καὶ ν' ἀποφεύγωμε τὶς ἀκαιρολογίες· καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἡ ἀρχὴ ὅλων τῶν ἄλλων ἀρετῶν. Ἡ φρόνηση μᾶς χαρίζει, κατὰ κανόνα σχεδόν, τὴν εὐτυχία. Ἡ φρόνηση ἀποκτᾷ πάντα τῆς τὴν ἀλήθεια κι' αὐτὴ μᾶς ὁδηγεῖ στοῦ Θεοῦ καὶ στὴ μακαριότητα· καὶ πάντα τὴν ἀκολουθοῦν, ἡ εὐταξία, ἡ κοσμιότητα, ἡ ντροπὴ καὶ οἱ καλοζυγισμένες ἐνέργειες καὶ οἱ φρόνιμοι λογισμοί. Καὶ ὁ Κύριος τὴν ἀρετὴν αὐτὴν ἐσύστησε στοὺς μαθητὲς του, ὅταν τοὺς ἐξαπόστειλε στοῦ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου του (Ματθ. 1', 16). Ἡ φρόνηση ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ κάθε πολύτιμο πετράδι. Καὶ ἡ φρόνηση, ὅταν ἐκδηλώνεται μὲ ἀφέλεια, εἶναι θεῖο πρᾶγμα καὶ διακηρύττω πὼς εἶναι τελειότατη ἀρετὴ. Ὅταν ὅμως χωρίζεται ἡ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη καταλήγουν ἡ μιὰ στὴν πονηρία καὶ ἡ ἄλλη στὴν μωρία.

Ἡ φρόνηση εἶναι ἡ συνήθεια νὰ ἐνεργοῦμε, μὲ μεγάλη προσοχὴ τὸ καθετὶ, καὶ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακόν...

Φρόνιμος ἄνθρωπος εἶναι, αὐτὸς ποὺ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ ἀγωνίζεται γιὰ τὸ καλόν. Ὁ φρόνιμος ἔχει σύνεση· καὶ κάθε τι ποὺ κάνει, τὸ κάνει μὲ γνώση καὶ μὲ λογισμόν. Ἀγαπᾷ τὸ καλόν κι' ἀποστρέφεται τὸ κακόν. Ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀνακαλύπτει παντοῦ στὰ δημιουργήματά του. Τὰ λόγια του μοσχοβολοῦνε φρονιμάδα καὶ τὰ ἔργα του εἶναι ἀφιερωμένα στοῦ Θεοῦ. Οἱ δρόμοι τῆς ζωῆς του εἶναι ἴσιοι, καὶ ποτὲ δὲν λοξοδρομᾷ στὴν πορεία του. Ἡ εὐχαρίστησή του εἶναι νὰ συναναστρέφεται σοφὸς ἀνθρώπου καὶ νὰ συζητῇ μὲ συνετοῦς. Φροντίζει γιὰ τὶς κοσμικὲς ὑποθέσεις· καὶ σ' ὅ,τι κάνει καὶ μ' ὅ,τι καταπιάνεται φανερώνει τὴν φρόνησίν του. Ὅταν εἶναι εὐτυχισμένους εἶναι ταπεινός, κι' ὅταν παθαίνει κάποιο ἀτύχημα εἶναι ὑπομονετικός.

Ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, προτοῦ νὰ καταπιαστῇ μὲ κάποιαν ὑπόθεση τὴν καλοεξετάζει καὶ τὴν καλομελετᾷ προητέρως, καὶ ὕστερα τὴν ἐπιχειρεῖ. Κι' ἐπιβάλλεται καὶ κυριαρχεῖ παντοῦ· κι' οὔτε μεγαλοπιάνεται, οὔτε καὶ φουσκώνει καὶ ὑπερηφανεύεται, ἀλλὰ πολιτεύεται μὲ ταπεινότητα καὶ θυμᾶται πὼς ὁ ἄνθρωπος εἶναι παρεπίδημος καὶ περαστικός ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν· κι' ὅτι ὁ οὐρανὸς εἶναι ἡ πολιτεία του. Μακάριος ὁ ἄν-

θρωπος πού βρίσκει τήν σοφία κι' ἐκείνος πού ξέρει νά εἶναι φρόνιμος.

Εἰκόνα τοῦ ἀνόητου ἀνθρώπου.

Ὁ ἀνόητος οὔτε κρίσιν ἔχει οὔτε καί προβλεπτικότητα, δὲν μετῶ ὅπως πρέπει τὰ πράγματα καί πλανιέται στοὺς συλλογισμούς του· περιπλέκεται σ' ἐπιδιώξεις· καί σ' ἐπιθυμίες πολλές, πού εἶναι βλαβερές κι' ἀλόγιαστες καί προχωρεῖ σέ δρόμους λοξούς, πού ὀδηγοῦνε στὸν ἀφανισμό καί στὸν ὄλεθρο.

Ὁ ἀνόητος εἶναι ἀσεβής· γιατί ἡ ἐπιπολαιότητά του τὸν ἀποπλανᾷ καί τὸν ὀδηγεῖ στήν ἄρνηση τοῦ Θεοῦ· «Εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἔστι Θεός». Ἡ ψυχὴ του ἀνόητου ἀνθρώπου καταντᾷ φιλοσόματα καί φιλοσαρκική, καί τὸ φῶς πού ἔχει μέσα της γίνετα σκοτάδι. Βλέπει τὸν κόσμον καί τίποτα ἄλλο δὲν ξεχωρίζει παρὰ τὴν νεκρὴ καί τὴν ἄστατην ὕλη στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις της. Ἡ ὀξυβλεψία του τίποτα ἄλλο δὲν διακρίνει μέσα στοῦ σκοτάδι πού τὴν ἔχει περικαλύψει, παρὰ τὴν ἄπνοη καί χωρὶς πνεῦμα ὕλη· καί μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀρνιέται τὴν ἴδια της τὴν ὕπαρξη, κι' ἀφεγγη νύκτα τὴν κατασκεπάζει. Οἱ δρόμοι τοῦ ἀνόητου τὸν ὀδηγοῦνε στὸν Ἄδην καί οἱ κύκλοι τῆς ἀκρισίας του εἶναι σφαλεροὶ καί δυσκολοδιάκριτοι. Ὅλη ἡ δημιουργία γύρω του, σὰν νὰ κραυγάζει, τοῦ μὴνᾷ τῆ θείᾳ σοφίᾳ τοῦ Δημιουργοῦ καί μονάχα αὐτὸς τολμᾷ νὰ τὴν ἀρνιέται. Ἐνωμένη καί πάνδημη τῆς ἀνθρωπότητος ἡ γλῶσσα ὁμολογεῖ τὸν θεῖο Δημιουργὸ τοῦ παντός· κι' ὁ ἀνόητος ἀντιμαχᾷ μ' αὐτήν, κι' ἀρνιέται τὸν Θεὸ κι' ἀρνιέται τὸν θεμελιωτὴ καί τὸν κτίστη, ἐνῶ βλέπει ἔμπρός του τὴν οἰκοδομή.

Ὁ Χρυσόστομος λέει γιὰ τὸν ἄφρονα· «Εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἔστι Θεός· οὐκ ἔστι θεμέλιος, καί πῶς ἔστηκεν ἡ οἰκοδομή; οὐκ ἔστιν ἡ τρόπις καί πῶς τὸ πλοῖο συνέστηκεν; οὐκ ἔστιν ὁ ναυπηγός, καί πῶς ἡ ναῦς ἡρμολόγηται; οὐ ἔστιν ὁ οἰκοδόμος, καί πῶς ἡ οἰκία γέγονεν; οὐ ἔστιν ὁ μουσικός, καί πῶς ἐν τῇ λύρᾳ τοῦ κόσμου, τὸ μέλος φαίνεται; οὐκ ἔστιν ὁ προνοητής, καί πῶς διὰ πάντων ὀδεύει ἡ πρόνοια, οὐκ ἔστιν ὁ ἡνίοχος, καί πῶς τὰ ἄρματα τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐλαύνεται; οὐκ ἔστιν ὁ ἀνδριαντοποιός, καί πῶς οἱ ἄνθρωποι ὡς ἀνδριάντες ἐν τῷ κόσμῳ γεγόνασιν; οὐκ ἔστιν ὁ καμαροποιός, καί τίς σοὶ τὸν οὐρανὸν ἐκαμάρωσεν; οὐκ ἔστιν ὁ χρυσοχός, καί τίς σοὶ ὡς ὀλόχρυσον δίσκον, ὡς ἐν τραπέζῃ, τὸν Ἥλιον ἐν οὐρανῷ ἔθηκεν; οὐκ ἔστιν ὁ λαμπαδοῦχος, καί τίς σοὶ ὡς ἀργυρᾷ λαμπάδα ἐν νυκτὶ τὴν σελήνην δέδωκεν; οὐκ ἔστιν ὁ φωτίζων, καί τίς σοὶ φωταγαγούς καί φεγγίτας τοὺς φωστῆρας ἔδωκεν; οὐκ ἔστιν ὁ ποιῶν φῶτα μεγάλα μόνος, καί τίς σοὶ τὴν

λυχναφίαν τῶν ἀστέρων εἰς ὕψος ἔθηκε; Κατὰ τὸν προφήτην λέγοντα, «Τῷ ποιήσαντι φῶτα μεγάλα μόνω, τὸν ἥλιον εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ τὴν σελήνην εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτός. οὐκ ἔστιν ὁ δημιουργός, καὶ πῶς ἢ καλλονὴ τῶν κτισμάτων τὸν κτίστην μαρτύρεται; ἐκ γὰρ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ δημιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται. Εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἔστι Θεός. Πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ γινόμενα, πραττόμενα καὶ ἐνεργούμενα ἔχει τὸν ἐφεστῶτα καὶ ἀνύοντα, καὶ μόνος ὁ κόσμος οὐκ ἔχει τὸν κοσμήσαντα; Εἰ οὐκ ἔστι Θεός, τί ποιεῖς ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ; Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Θεοῦ μένεις, καὶ τὸν δεσπότην τοῦ οἴκου ἀρνῆ; Ἡ δὸς τὸ ἐνοίκιον τὴν εὐχαριστίαν, ἢ ἐκ τοῦ οἴκου ἐξελθε· τί καὶ τὸν οἶκον καπνίζεις βλασφημίας ἐρυγῆ;»

Εἶπεν ὁ ἀνόητος ἄνθρωπος μέσα στὴν καρδιά του, δὲν ὑπάρχει Θεός. Δὲν ὑπάρχει θεμέλιο· καὶ πῶς λοιπὸν στέκεται ἡ οἰκοδομή; Δὲν ὑπάρχει τιμόνι· καὶ πῶς λοιπὸν ἔχει συναρμολογηθῆ καὶ ταξιδεύει τὸ πλοῖο; Δὲν ὑπάρχει ναυπηγός· καὶ ποιὸς λοιπὸν τῶφτιαξε; Δὲν ὑπάρχει κτίστης· καὶ πῶς λοιπὸν ἐγένηκε τὸ σπίτι; Δὲν ὑπάρχει μουσικός· καὶ πῶς λοιπὸν ὑπάρχει στή λύρα τοῦ κόσμου τόση ἀρμονία; Δὲν ὑπάρχει προνοητής· καὶ πῶς λοιπὸν φανερώνεται παντοῦ τόση πρόνοια; Δὲν ὑπάρχει ἠνίοχος· καὶ ποιὸς λοιπὸν κρατᾷ τὰ λουριά τῶν τεσσάρων στοιχείων; Δὲν ὑπάρχει ἀδριαντοποιός· καὶ πῶς λοιπὸν εὐρέθησαν, σὰν ἀνδριάντες, οἱ ἄνθρωποι μέσα στὸν κόσμος; Δὲν ὑπάρχει γεφυροποιός· καὶ ποιὸς λοιπὸν σοῦ ἄπλωσεν ἀπὸ ἐπάνω σου, σὰν καμάρᾳ, τὸν οὐρανό; Δὲν ὑπάρχει χρυσοχόος· καὶ ποιὸς λοιπὸν σοῦ ἐτοποθέτησε τὸν Ἥλιο στὸν οὐρανό, σὰν ὀλόχρυσο δίσκο ἐπάνω σὲ τραπέζι; Δὲν ὑπάρχει λαμπαδοφόρος καὶ ποιὸς λοιπὸν σοῦ κρατᾷ σὰν λαμπάδα, τὸ φεγγάρι τῆ νύχτα; Δὲν ὑπάρχει ὁ φωτοδότης· καὶ ποιὸς λοιπὸν σοῦ ἔδωκε τοὺς φωστῆρες σὰν φωταγωγούς καὶ φωτοδότες; Δὲν ὑπάρχει κανεῖς, πού μόνος του δημιουργεῖ φῶτα μεγάλα· καὶ ποιὸς λοιπὸν σ' ἀναψε ψηλὰ τὴν φωτοχυσία τῶν ἄστρον; Σύμφωνα μὲ τὸν προφήτη πού εἶπε· «πού μόνος ἐδημιούργησε τοὺς μεγάλους λαμπτήρες, τὸν ἥλιο στὴν ἀρχὴ τῆς ἡμέρας, καὶ τὸ φεγγάρι στὴν ἀρχὴ τῆς νύκτας. Δὲν ὑπάρχει ὁ δημιουργός· καὶ πῶς λοιπὸν ἢ ὁμορφιά τῶν κτισμάτων μαρτυρεῖ τὸν δημιουργό τους; Γιατὶ βέβαια ἀπὸ τὴν καλλονὴ κι' ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον τῶν κτισμάτων συμπεραίνεται ἀνάλογα κι' ὁ δημιουργός τους. Εἶπεν ὁ ἀνόητος μέσα στὴν καρδιά του, δὲν ὑπάρχει Θεός. Ὅλα λοιπὸν, ὅσα ὑπάρχουν καὶ γίνονται κι' ἐνεργοῦνται στὸν κόσμο αὐτὸν ἔχουν τὸ δημιουργό τους καὶ τοὺς ἐπιστάτες τους, καὶ μονάχα ὁ κόσμος δὲν ἔχει κάποιον πού τὸν ἐδημιούργησε

καὶ τὸν ἐστόλισε; Ἄν λοιπὸν δὲν ὑπάρχει Θεός, τί κάνεις μέσα στὸ σπίτι τοῦ Θεοῦ; Στὸ σπίτι τοῦ Θεοῦ μένεις, καὶ ἀρνιέσαι τὸν κύριο τοῦ σπιτιοῦ; Ἡ δὸς του, σὰν ἐνοίκιο, τὴν εὐγνωμοσύνη σου, ἢ φύγε ἀπὸ τὸ σπίτι. Τί κάθεται καὶ βρωμίζεις τὸ σπίτι ἀπὸ τοὺς ἐμετοὺς τῆς βλαστημιᾶς σου;»

Ὁ ἀνόητος ἀπαρνήθηκε τὴν ἀρετὴ τοῦ γνωστικοῦ· τὴν φρόνηση δηλαδή, πού εἶναι ἡ λαμπάδα τῆς ψυχῆς καὶ ἡ βασιλισσα τῶν λογισμῶν καὶ πού αὐτὴ μᾶς μαθαίνει τὰ καλά· κι' ἔτσι ἀπόμεινε χωρὶς σύνεση, χωρὶς σοφία καὶ χωρὶς γνώση. Ἄφρονα λείει ἡ ἀγία Γραφή, ὄχι τὸν ξέφρενο καὶ τὸν λιγόμεναλο καὶ τὸν παράφρονα ἄνθρωπο, ἀλλὰ τὸν κακόμυαλο. Δυστυχισμένος εἶναι ὁ ἄφρονος ἄνθρωπος

Ἡ μετριοφροσύνη.

Μετριοφροσύνη εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου πού εἶναι μετριόφρονος. Καὶ μετριόφρονος εἶναι ἐκεῖνος πού δὲν ἔχει γιὰ τὸν ἑαυτό του μεγαλύτερη ἰδέα, ἀπὸ αὐτὴν πού πρέπει. Ὁ μετριόφρονος δὲν μεταχειρίζεται στὰ λόγια του σοφιστίες καὶ κομποφάνιες, οὔτε κι' ἔχει ὀμιλίες βαρεῖες καὶ ὑπεροπτικές· ἀλλὰ στὸ καθετὶ καὶ σὲ κάθε περίσταση ἐμφανίζεται μέτριος· εἶναι καλὸς στοὺς φίλους του· μαλακὸς στοὺς ὑπηρέτες του· ὑπομονετικὸς στοὺς αὐθάδεις· ἀνεξίκακος στοὺς ἀθλίους· φιλόανθρωπος στοὺς ταπεινοὺς· παρηγορητὴς τῶν δυστυχισμένων· ἐπισκέπτῃς στοὺς θλιμμένους· κανένα ποτέ του δὲν καταφρονᾷ οὔτε καὶ παραβλέπει· εἶναι γλυκὺς καὶ καλομίλητος· εὐχάριστος στὶς ἀπαντήσεις του· καὶ βολικὸς κι' εὐκολοπλησίαστος ἀπὸ ὅλους. Δὲν ἐγκωμιάζει ποτέ τὸν ἑαυτόν του, μὰ οὔτε κι' ἀποζητᾷ τὰ ἐγκώμια τῶν ἄλλων. Δὲν δέχεται ἄσεμνα λόγια, κι' ὅσο τὰ μπορεῖ περισσότερο, κρύβει τὶς ἀρετές του καὶ τὰ προτερήματά του. Ὁ ταπεινόφρονος ἄνθρωπος προβάλλει σὲ κάθε του ἐνέργεια τὸν ἑαυτό του, σὰν τύπο καὶ σὰν παράδειγμα τῆς σεμνότητος καὶ τῆς εὐγένειας.

Ὁ μετριόφρονος τραβᾷ πρὸς τὸν ἑαυτό του τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ὑπόληψιν ὅλων, κι' ἐπαινιέται καὶ τιμᾶται ἀπ' ὅλους. Ὁ μετριόφρονος ταπεινώνει τὸν ἑαυτό του, ἀπὸ τὴν ἀγάπη πού αἰσθάνεται πρὸς τὸν «πλησίον» του, καὶ μὲ τὴν μετριοφροσύνη του νικᾷ τοὺς ἀγέρωχους καὶ τοὺς ὑπερήφανους. Ἡ μετριοφροσύνη στολιζέει αὐτοὺς πού τὴν ἔχουν καὶ τοὺς περιβάλλει μὲ στολίδι ἀνεκτίμητο.

(Συνεχίζεται)

Ἄπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ὁ θρίαμβος τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος

Η ΕΞΥΨΩΣΙΣ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Μιά διαφωτιστική ἐξόρμησις

Τὸ τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ μᾶς βρίσκει σὲ μακρυνὴ ἐξόρμησις πρὸς τὶς χῶρες τῆς Δύσεως. Ἐποχὴ ποῦ δημιουργεῖ εὐκαιρία γιὰ μιὰ ψυχαγωγικὴ ἀνάπαυλα, ἀλλὰ καὶ γιὰ μιὰ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν τελματώδη στασιμότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Μὲ τὴν ἀπομάκρυνση αὐτὴ προσφέρεται ἡ δυνατότης μιᾶς ψυχικῆς ἀναδημιουργίας καὶ μιᾶς εὐρυτέρας γνωριμίας μὲ ἄλλους κόσμους. Ἀπαραίτητη ἢ ἀλλαγὴ αὐτὴ, ἔστω καὶ φευγαλέα, τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῶν γνωριμιῶν, δημιουργεῖ καινούργιες ψυχικὲς καταστάσεις καὶ ἀναβαπτίζει σὲ μιὰ κολυμβήθρα ὁμορφιάς καὶ πολιτισμοῦ. Τὴν ὁμορφιὰ αὐτὴν τὴν ἀντικρίζουμε, τὴν χαιρόμεθα καὶ τὴν ζοῦμε στὸ θαῦμα τῆς φύσεως μὲ τὰ γραφικὰ τοπία καὶ τὴν ὀλοπράσινη βλάστησι παντοῦ. Δυὸ θρησκείες συναντῶνται καὶ συνοδοιποροῦν στὴν ἐξόρμησι αὐτῇ. Ἡ χριστιανικὴ λατρεία καὶ ἡ λατρεία πρὸς τὴν φύσι. Τὸν πολιτισμὸ τὸν συναντοῦμε σὲ πλείστες ἐκδηλώσεις, ποῦ τὶς χαιρόμασθε καὶ τὶς ἀγκαλιάζουμε. Ἀλλὰ πάνω ἀπὸ τὶς γνωριμίες αὐτὲς ἡ ἐξόρμησις μας πρὸς τὴν Δύσι μᾶς προσφέρει τὴν δυνατότητα τῆς διαπιστώσεως καὶ ἐξακριβώσεως τῆς πίστεως τοῦ κόσμου πρὸς τὴν θρησκεία καὶ τὴν εὐλάβεια αὐτοῦ πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς. Οἱ τελευταῖοι πόλεμοι εἶχον δημιουργήσει ρεύματα ἀθεϊστικῆς παρεκκλίσεως ἀνησυχητικά. Οἱ νέες γενεὲς ἰδίως ὠρισμένων χωρῶν ἐπέδειξαν δείγματα ἀθεϊστικὰ οὐχὶ ὀλίγα. Τὸ πέρασμα ἐν τούτοις τῶν χρόνων ἂν δὲν ἐπανεφέρεν ἀπόλυτα τοὺς παρεκκλιναντας εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν, ἐχαλάρωσε ἐν τούτοις τὸ ἀντιθρησκευτικὸ ρεῦμα καὶ ἐπανεφέρε πολλοὺς εἰς τὸν δρόμο τῆς θρησκείας. Χαράσσομεν τὶς γραμμὲς αὐτὲς ὡς πρόλογον μιᾶς ἐρεύνης μας κατὰ τὴν ἐπίσκεψι καὶ γνωριμίᾳ μας διαφόρων χωρῶν καὶ λαῶν. Παντοῦ εἰς τὸ πέρασμα μας ἡ ἐκκλησία, τὸ καμπαναριὸ καὶ αἱ εὐλαβικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν χριστιανῶν. Καὶ ἀρχίζουμε ἀπὸ τὶς χῶρες τοῦ παραπετάσματος. Ἡ παραμονὴ μας εἰς τὴν οὐγγρικὴ πρωτεύουσα καὶ σὲ ἄλλες μικρότερες πόλεις τῆς χώρας αὐτῆς τοῦ παραπετάσματος ἂν μᾶς προσέφερε τὴν χαρὰ τῆς γνωριμίας μιᾶς ἀρχοντικῆς πολιτείας καὶ μιᾶς θαυμαστῆς ὀλοπράσινης φύσεως, πλαισιουμένης ἀπὸ τὸν τραγουδισμένον Δούναβι, μᾶς ἔδωκε καὶ τὴν εὐκαιρία

νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν θρησκευτικότητα τοῦ λαοῦ της. Ὅλα τὰ χριστιανικὰ δόγματα, πού κατοικοῦν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, διακρίνονται σήμερον διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐλάβειάν των. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν εὐρίσκουν καὶ οἱ πολυάριθμοι νοσταλγοὶ ξενητεμένοι Ἕλληνες τὴν παρηγορίαν, τὴν ἀνακούφισιν καὶ τὴν ψυχικὴν ἀγαλλίασιν. Καὶ εἶναι σεβαστὰ πλέον ἀπὸ τὸ κράτος ὅλα τὰ δόγματα καὶ ἡ ἄσκησις τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων ἔχει ἀφεθῆ ἀπολύτως ἐλευθέρα. Καὶ προχωροῦμε πρὸς τὴν Αὐστρίαν. Ἡ θρησκεία εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἐκδηλώνεται μὲ ἀπόλυτην ἐλευθερίαν καὶ συμβαδίζει μὲ τὸν πολιτισμὸν τοῦ λαοῦ της. Ἡ ἑλληνικὴ ὀρθόδοξη ἐκκλησία τῆς Βιέννης ἀποτελεῖ ἕνα θρησκευτικὸν φάρο ἀλλὰ καὶ ἕνα σταθμὸν πολιτισμοῦ. Ἡ ὀρθοδοξία τῆς αὐστριακῆς πρωτευούσης εὐλαβεῖται τὴν θρησκείαν της καὶ τὸ κράτος τιμᾷ αὐτὴν καὶ τὸν ἀρχηγέοντα τῆς ἐκκλησίας μητροπολίτην Αὐστρίας καὶ Ἐξαρχον Ἰταλίας κ. Χρυσόστομον Τσίτερ. Εἶναι ὁ ἀρχιερεὺς μὲ πλήρη κατανόησιν τῆς μεγάλης ἀποστολῆς του, συνδυάζων τὰ προσόντα τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μεγάλου κοινωνικοῦ ἀνθρώπου. Καὶ αἰσθάνεται πραγματικῶς ὑπερηφάνεια ὁ ἐπισκέπτῃς τῆς Αὐστρίας ἀκούων ἀπὸ πολλὰ στόματα ἀναπεμπόμενον ἕνον διὰ τὸν λαμπρὸν ἀπὸ τὸν ποιμένα τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας, πού ἡ δρᾶσις του καὶ ἡ παρουσία του τονώνει διαρκῶς τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τοῦ ποιμνίου του.

Αὐτὸ τὸ αὐξανόμενον διαρκῶς θρησκευτικὸν αἶσθημα τὸ ἀντικρύζουμε καὶ τὸ χαιρόμαστε ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὰς χώρας τῆς Δύσεως. Ὁ κόσμος πού ἐπισκέπτεται τὸ Μόναχον δοκιμάζει αἶσθημα εὐλαβείας περιερχόμενος τὰς αἴθουσας τοῦ Μουσείου του, πού θεωρεῖται ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα μουσεῖα τῆς Δύσεως, ἂν μὴ καὶ ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἡ ἐμφάνισις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ ἡ ἀναπαράστασις τῆς ζωῆς καὶ τοῦ μεγάλου δράματος τοῦ Θεοῦ σὲ πίνακες ἀριστοτεχνικῶν τῶν μεγαλυτέρων ζωγράφων. Μπροστὰ σὲ πίνακες τοῦ Ρέμπραντ, τοῦ Γκρέκο, τοῦ Τισιανού, τοῦ Μουρίλο, τοῦ Λεονάρδο Νταβίντσι, τοῦ Βὰν Ντάυκ καὶ ἄλλων ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ ζῆ καὶ κινεῖται μέσα σ' ἕνα ἀναβάπτισμα θρησκευτικὸν καὶ τὸ αἶσθημα τῆς πίστεως πρὸς τὴν θρησκείαν γίνεται φλόγα πού πυρώνει τὴν ψυχὴν. Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀθεϊσμοῦ ἐξαφανίζεται καὶ οἱ ἐπισκέπτες ἀποχαιρετώντας τὸ Μουσεῖο αὐτὸ μὲ τὰ ἀπαραμίλλου τέχνης καὶ θρησκευτικῆς χριστιανικῆς ἐμπνεύσεως ἔργα, αἰσθάνονται νὰ τοὺς ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τοὺς συνοδεύῃ ἡ πνοὴ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ὠραία Βενετία κατόπιν. Καὶ πράγματι πάντα ὠραία ἡ πόλις αὐτῆ τῆς Ἀδριατικῆς. Νυφούλα ὅσο ποτὲ ἄλλοτε τὴν ἐποχὴ αὐτῆ· χιλιάδες οἱ ἐπισκέπτες τῆς ἀπὸ διάφορα σημαία τῆς Ἰταλίας, τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μάρκου προκαλεῖ τὴν προσοχὴν, τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν εὐλάβειαν τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς. Ἡ μεγάλη πλατεία τῆς μετὰ τὰ περιστέρια, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὴν νύχτα καὶ τὰ κανάλια γύρω δημιουργοῦν μιὰ φαντασμαγορικὴ εἰκόνα. Τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὰ ἑκατὸν ἑβδομήντα πέντε κανάλια τῆς πόλεως, τὸ κανάλι τοῦ Ἁγίου Μάρκου φωτισμένο σὲ ὅλη τὴν μεγάλῃ του ἔκτασι. Ὁργιο φωτὸς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μετὰ τὰ ξενοδοχεῖα ἐπάνω στὸ κανάλι καὶ μετὰ τὰ παλιὰ βενετσιάνικα ἀρχοντικά καὶ τὰ παλάτια τῶν δόγηδων μετὰ τοὺς νταντελένιους ἐξῴστές καὶ τὴν ἀριστοκρατικὴν ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν διακόσμησίν τους. Ἡ περιήγησις καὶ τὸ προσκύνημα τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτες τῶν διαφόρων δογμάτων προδίδει μίαν πραγματικὴν εὐλάβειαν καὶ μίαν πίστιν πρὸς τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις. Προσκύνημα τουριστικὸ ὁ ναὸς, ἡ πλατεία του, τὸ ὑψηλὸν καμπαναριό, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικὸ συγχρόνως. Μαζὶ μετὰ τοὺς ἐπισκέπτες αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς. Ἀντικρῦζομε τὰ καλπάζοντα ὀρειχάλκινα ἄλογα, ποὺ ἦταν ἄλλοτε κτῆμα τοῦ Ἱπποδρομίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ποὺ τὰ ἀνῆρπασαν καὶ τὰ μετέφεραν εἰς τὴν Βενετίαν οἱ Ἑνετοὶ κατακτητῆς. Ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ πύργου τῶν κωδῶνων ἀγκαλιάζομε ὅλο τὸ θέαμα τῆς πόλεως καὶ τῶν καναλιῶν μετὰ τὰ γεφύρια τους καὶ τὶς γόνδολές τους. Πλήθος καθολικῶν ἱερέων θαυμάζουν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἴδιον ὕψος τὸ θαῦμα τῆς ἐξωτερικῆς πόλεως. Καὶ ἡ ἐπίσκεψίς μας κατόπι στὰ ἀνάκτορα τῶν δόγηδων μᾶς φέρνει τὴν ἀναπόλησι μίᾳς μαύρης καὶ σκοτεινῆς ἱστορίας, συνυφασμένης μετὰ τὴν θρησκείαν. Ἐξω εἰς τὴν πλατείαν τοῦ ἁγίου Μάρκου τὸ κάθετὸν λούζεται μέσα σὲ ἄπλετο φῶς. Φθινόπωρον ποὺ θυμίζει ἄνοιξι. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ποὺ ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησίας σημαίνει μεσημέρι ἡ ἀτμόσφαιρα ἀγκαλιάζεται ἀπὸ ἓνα σταχτόχροον σύννεφο. Εἶναι τὰ περιστέρια τῆς πλατείας, ποὺ μετὰ τὸν ἦχον τῆς βαρεῖας καμπάνας τοῦ ἁγίου Μάρκου ὑψώνονται βασιτικά, ὡσάν νὰ θέλουν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸν κοινὸν κόσμον τῆς πλατείας καὶ νὰ ἐξυψωθοῦν καὶ αὐτὰ. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἓνα θρησκευτικὸ αἶσθημα προκαλεῖ ἓνα ρίγος εἰς τὸν πλῆθος τῶν ἐπισκεπτῶν.

Ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον ἀπὸ πάσης πλευρᾶς προκαλεῖ γιὰ τοὺς Ἕλληνας ἡ ἐπίσκεψις τῆς Τεργέστης. Συνδεδεμένη ἡ ἱστορία τῆς πόλεως αὐτῆς μετὰ μιὰ παλιὰ ἱστορία θρησκευτικῆς, πνευματικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Σπουδαία ὑπῆρξε ἡ συμ-

βολή τῶν ἐλλήνων στήν παλαιότερη πνευματική καί πολιτισμένη ἀτμόσφαιρα τῆς μεγάλης αὐτῆς πόλεως πού ἐξακολουθεῖ νά παραμένῃ τὸ πρῶτο ἐμπορικό λιμάνι τῆς Ἀδριατικῆς. Ἐλληνες ἔμποροι, Ἕλληνες ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος καί Ἕλληνες παράγοντες σημαντικοί καί πολύτιμοί τῆς παλαιότερας κοινωνίας τῆς πόλεως αὐτῆς. Ἡ ἡμέρη «Νέα Ἡμέρα» μέχρι τῆς πρὸ τῶν βαλκανικῶν πολέμων ἐποχῆς εἶχε παραμείνει ὡς σταθμὸς στήν ἑλληνική δημοσιογραφία. Καί διάχυτο τὸ χριστιανικό πνεῦμα τὸ ἐκδηλούμενο μὲ τὴν εὐλάβεια τῶν κατοίκων της. Τριακόσιες πενήντα χιλιάδες οἱ κάτοικοι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλλήνων ἔχει ἀραιωθῆ μεταπολεμικῶς. Παραμένει ὡς τόσο ἔστω καί ὀλιγάριθμος ἡ ἑλληνική κοινότης μὲ τὴν ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὸν ἱερατικὸ προϊστάμενο, τὴν ἐπιτροπή, τὸ ἑλληνικὸ κατηχητικὸ σχολεῖο, εἰς τὸ ὁποῖον διδάσκουν ὁ ἱερεὺς καί ἐθελοντὲς Ἕλληνες, καί τὴν ἐκκλησιαστικὴ χορωδία. Παρακολουθοῦμε ἕναν ἔσπερινὸ στήν ἐκκλησία αὐτῆ τῆς Τεργέστης. Καί δοκιμάζουμε μιὰ ἀπὸ τίς βαθύτερες συγκινήσεις τῆς ζωῆς μας. Μᾶς σφιχταγκαλιάζει τὸ θρησκευτικὸ αἶσθημα τῶν ἐλλήνων τῆς πόλεως καί μᾶς συνοδεύουν οἱ ἦχοι τῆς χορωδίας τῆς ἐκκλησίας.

Ἡ συνέχεια τοῦ ταξιδίου μας ἀποτελεῖ τὴν εὐκαιρία μιᾶς ἀδιάφευστης διαπιστώσεως περὶ τῆς ἐξυψώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος καί αἰσθήματος. Τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα ἐνίκησε καί τὴν φορὰ αὐτὴν τὸ πνεῦμα τῆς ἀθεϊστικῆς ἐκδηλώσεως.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι, ὅτι ἐκνυκλόρησεν ὁ πέμπτος κατὰ σειρὰν τόμος τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἐκκλησίας», ὁ «Εὐεργετινὸς» ἢ «Συναγωγή ἠθικῶν διδασκαλιῶν» μέρος δεῦτερον, καί ἀπεστάλη εἰς ὅλας τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις πρὸς δωρεὰν διανομὴν εἰς τοὺς αἰδεσιμ. ἱερεῖς.

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδεσιμ. Ἐφημέριοι ὅπως φροντίσουν νά τὸν παραλάβουν ἀπὸ τὰ οἰκεία Μητροπολιτικά Γραφεῖα. (Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»)

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΑΠΟ ΤΟ «ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ»

Ἔπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Ἡ ἀρραβωνιασμένη ἐπιστεύετο σὰν σύζυγος
τοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ.

Μερικοί, κάνοντας λάθος μεγάλο, λογαριάζουν τὸν ἀρραβῶνα σὰν ἀδιάφορο καὶ χωρὶς σημασία πρᾶγμα, καὶ εὐκολοδιάλυτο τὸν σύνδεσμο πού προκύπτει ἀπὸ αὐτόν. Ὁ ἀρραβῶνας ὅμως ὁ πραγματικὸς καὶ τέλειος, καὶ μάλιστα αὐτὸς πού γίνεται μὲ ἱερολογία, συνδέει πνευματικὰ αὐτοὺς πού ἀρραβωνιάζονται σ' ἓνα σύνδεσμο ἀδιάλυτο· καὶ γι' αὐτὸ ἡ κόρη πού ἀρραβωνιάζεται νομίζει—καὶ ἀνήκει πραγματικά—στὸν ἀρραβωνιαστικό της, σὰν ἀληθινὴ γυναῖκά του.

Κι' αὐτὸ ἀποδείχεται φανερὰ καὶ ἀναμφισβήτητα ἀπὸ τὸν παλαιὸ νόμο, πού καταδικάζει ἐξίσου σὲ θάνατο σὰν μοιχαλίδα, καὶ ἐκείνη πού συζῆ πλέον στὸ ἴδιο σπίτι μ' ἓναν ἄνδρα, καὶ τὴν ἀρραβωνιασμένη, προτοῦ δηλαδὴ νὰ συνοικήσῃ καὶ προτοῦ ν' ἀλλθῇ σὲ συζυγικὴ σχέση μὲ τὸν ἄνδρα της (Δευτ. κβ', 22, 23). Γι' αὐτὸν τὸν λόγο καὶ τὴν τελευταία αὐτὴν ὁ νόμος τὴν ὀνομάζει γυναῖκα τοῦ ἀρραβωνιασμένου, ὅπως καὶ ἐκείνη πού τὴν ἔχει πάρει πλέον στὸ σπίτι του καὶ συνοικεῖ μαζί της. «Ἐὰν δὲ γένηται παῖς παρθένος μεμνηστευμένη ἀνδρί, καὶ εὐρῶν αὐτὴν ἄνθρωπος ἐν πόλει κοιμηθῆ μετ' αὐτῆς, ἐξάξετε ἀμφοτέρους ἐπὶ τὴν πύλην τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ λιθοβολήσονται ἐν λίθοις, καὶ ἀποθανοῦνται· τὴν νεάνιν, ὅτι οὐκ ἐβόησεν ἐν τῇ πόλει, καὶ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἐταπείνωσε τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον». Ἄν δὲ τύχῃ κάποιον κορίτσι ν' ἄναι ἀρραβωνιασμένο καὶ κοιμηθῆ μαζί του κάποιος μέσα στὴν πολιτεία, θὰ τοὺς βγάλετε καὶ τοὺς δυὸ στὴν πύλη τῆς πολιτείας τους, καὶ θὰ τοὺς θανατώσετε μὲ λιθοβολισμό· τὸ κορίτσι,

γιατί δὲν ἀναστάτωσε μὲ τίς φωνές της τὴν πολιτεία, καὶ τὸν ἄνδρα, γιατί ἐπρόσβαλε κι' ἐξευτέλισε τὴν γυναῖκα τοῦ ἄλλου. (Δευτ. κγ').

Σύμφωνα μ' αὐτά, προσθέτει ὁ Θεοδώρητος καὶ ἡ Παρθένος Μαρία ἦτανε γυναῖκα τοῦ Ἰωσήφ. «Μὴ φοβηθῆς γάρ, φησί» κ.λ.π. Κι' ἐπάνω στὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶχεν εἰπῆ προτῆτερα καὶ ὁ Ὁριγένης. «Τὴν ἤδη μεμνηστευμένην γυναῖκα καλεῖ· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Θεοτόκου ἐλέχθη». Αὐτὴν ποὺ ἔχει πλεόν ἀραβωνιασθῆ τὴν ὀνομάζει γυναῖκα. Καὶ τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἰπώθηκε καὶ διὰ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν Θεοτόκο.

Νόμος γιὰ τὴν γυναῖκα ποὺ συκοφαντήθηκεν ἀπὸ τὸν ἄνδρα της· καὶ τὴν κόρη ποὺ ἐβιάσθηκεν ἀπὸ κάποιον.

Νόμος γιὰ τὴν γυναῖκα ποὺ συκοφαντήθηκεν ἀπὸ τὸν ἄνδρα της καὶ τὴν κόρη ποὺ ἐβιάσθηκεν ἀπὸ κάποιον.

Ὁ Ἑβραῖος, ποὺ εἶτε ἀπὸ μῖσος, ἢ γιὰ κάποιον ἄλλην ἀφορμὴ καὶ πρόφαση, ἤθελε ν' ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, μὲ τὴν ἀφορμὴ τάχα πὼς δὲν τὴν βρῆκε παρθένο, ὅταν ἀποδείχνονταν συκοφάντης τῆς κόρης, ἦτανε ὑποχρεωμένος νὰ τὴν πάρη γιὰ γυναῖκα του, ἀδιάζευκτα σ' ὅλη του τὴν ζωὴ, καὶ νὰ πληρώσῃ ἐπιπρόσθετα στὸν πατέρα της ἑκατὸν σίκλους. (Δευτ. ιβ', 13, 19).

Κι' ὁ Ἑβραῖος, ποὺ βρῆκε μιὰ κόρην ἀραβωνιαστή, κι' ἐκοιμήθηκε στανικά της μαζί της, ὅταν ἀποδείχνονταν πὼς τὴν ἐβίασε, εἶχε τὴν ὑποχρέωση νὰ τὴν παντρευθῆ, χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ τὴν ἐξαποστείλῃ πίσω στὸν πατέρα της, σ' ὅλη του τὴν ζωὴ· καὶ τὸν ἀνάγκαζαν ἐπιπρόσθετα νὰ πληρώσῃ κι' αὐτὸς στὸν πατέρα τῆς κόρης ποὺ ἐβίασε πενήντα ἀσημένια δίδραχμα, (τὸ μισὸ δηλαδὴ ποσὸν ἀπὸ τοὺς σίκλους ποὺ ἀναφέραμε προτῆτερα) (Δευτ. ιβ', 28, 29).

Ἐδῶ παρατηρῶ, πὼς ὁ νόμος, ἐνῶ προστάτεψε κι'

ἐδικαίωνε τὴν κόρη, ἐξεδικοῦσε καὶ βράβευε τὸν πατέρα· τὸν ἐξεδικοῦσε γιὰ τὴν προσβολὴ πού τοῦκαναν, καὶ γιὰ τὴν θλίψη πού δοκίμαζε σὰν πατέρας ἀπὸ τὸν συκοφάντη ἢ ἀπὸ τὸν βιαστή τῆς κόρης του· τὸν ἐβράβευε δὲ καὶ μὲ τὴν χρηματικὴ ποινὴ, πού ὠρίζε νὰ τοῦ πληρῶσῃ ὁ συκοφάντης ἢ βιαστής γαμπρός του. Γιατὶ πραγματικὰ ἀξίζει γιὰ βραβεῖο ὁ πατέρας ἐκεῖνος, πού ἔχει ἐπιμεληθῆ ν' ἀναθρέψῃ μὲ τέτοιο τρόπο τὸ κορίτσι του, ὥστε νὰ φυλάξῃ ἀκέραιη τὴν παρθενικότητά της, ὡς τὴν ὥρα τοῦ γάμου της, χωρὶς νὰ τὴν χάσῃ· ἢ, ἂν τυχὸν τὴν ἔχασε, τὴν ἔχασεν ἀπὸ βιασμό. Ἡ ἀρετὴ τῶν παιδιῶν κάνει εὐτυχισμένους καὶ μακαριστοὺς τοὺς γονεῖς των. Γιὰ τὰ παιδιά εἶναι στολίδι κι' ὁμορφιά. Καὶ γιὰ τοὺς γονεῖς στεφάνι δόξας καὶ ἱκανοποίηση. Ἄλλ' ἂν θελήσῃ κάποιος νὰ προσέξῃ καὶ νὰ πολυπραγμονήσῃ περισσότερο στὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ ζητήσῃ νὰ μάθῃ, γιὰτὶ ὁ πατέρας τοῦ συκοφαντημένου κοριτσιοῦ ἔπαιρνε τὸ διπλὸ μετὰ τὸν γάμο, ἕκατὸν δηλαδὴ σίκλους, ἐνῶ ὁ πατέρας τῆς κόρης πού ἐβιάσθηκεν, ἔπαιρνε τὸ μισό, πενήντα δηλαδὴ δίδραχμα, βγάζει τὸ συμπέρασμα, πῶς ἴσως αὐτὸς μὲν κατάρθωσε νὰ διαφυλάξῃ ἕως ἓνα σημεῖο μονάχα τὴν παρθενία τῆς κόρης του, ἐκεῖνος, δὲ τὸ κατάρθωσεν ὡς τὸ τέλος· νὰ τὴν διατηρήσῃ δηλαδὴ ἀνέγγιχτην ὡς τὴν ὥρα τοῦ γάμου της. Ἀλλοίμονον ὅμως, ἂν στοὺς καιροὺς μας αὐτοὺς ἐγίνονταν τέτοιες ἐπιδικασεῖς! Πόσο λίγοι πατέρες θὰ βρίσκονταν ἀξιοὶ νὰ παρουν γιὰ βραβεῖο, ἢ τοὺς ἕκατὸ σίκλους, ἢ τὰ πενήντα δίδραχμα!

Ὁ νόμος ἀπέκλειεν ἀπὸ τὴν ἱερατεία τοὺς γεννημένους ἀπὸ παράνομο γάμο, τοὺς ἔκτομιες κ.λ.π.

Ἡ Συναγωγὴ δὲν ἐκαταδεχότανε νὰ πάρῃ στὴν ἐκκλησιαστικὴ της διακονία, οὔτε αὐτοὺς πού κατὰ κάποιον τρόπο ἦτανε βλαμμένοι στὰ γεννητικὰ τους μόρια, οὔτε ἐκεῖνους πού τὴ γέννησή τους τὴν χρωστούσανε στὴν

πορνία· «Οὐκ εἰσελεύσεται θλαδίας, οὔτε ἀποκεκομμένος· οὐκ εἰσελεύσεται ἐκ πόρνης εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου». Οὔτε σπασμένοι μπορεῖ νὰ γίνῃ ἱερέας, οὔτε κι' εὐνοῦχος· οὔτε γιὸς πόρνης μπορεῖ νὰ μπῆ στὴν Ἐκκλησία τοῦ Κυρίου. (Δευτ. κγ', 1, 2).

Καὶ πολὺ εὐλόγα. Ἡ παλαιὰ νομοθεσία ἀπέβλεπε στὸν πληθυσμὸ τῆς Ἰσραηλιτικῆς φυλῆς· γι' αὐτὸ γιὰ τὴν προκοπὴ της, τὴ φήμη της καὶ τὴν προκοπὴ της, ὠρίζε τὴν τεκνογονία· καὶ γιὰ τὴν ἀτυχία της, ἐξ ἀντιθέτου, τὴν στείρωση καὶ τὴν ἀγονία. Κι' αὐτό, ἕως ὅτου νᾶλθῃ, αὐτὸς ποὺ ἦτανε ἡ προσδοκία της, καὶ ποὺ γιὰ τὴν γέννησή του, κατὰ τρόπον ὑπερφυσικὸ καὶ παράδοξο, οἰκονομήθηκε ν' ἀναδειχθῆ γόνιμη καὶ ἀποτελεσματικὴ κι' αὐτὴ ἀκόμη ἡ παρθενία· «Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν». Νά, ἡ παρθένα θὰ μείνῃ ἔγγυος, καὶ θὰ γεννήσῃ παιδί. (Ματθ. α' 23).

Ἡ ἴδια ἐπίσης παλαιὰ νομοθεσία διέκρινε καὶ διαχώριζε, μὲ μεγάλη ἀκρίβεια, τὶς γενεαλογικὲς διαφορὲς τῶν φυλῶν καὶ τῶν πατριῶν, καὶ ἤθελε νὰ διατηροῦνται ἀσύγχυτες καὶ καθαρόαιμες οἱ διαφορὲς φυλὲς τοῦ Ἰσραήλ, μὲ τὴν ἀδιατάρακτὴ κι' ἀσύμμικτὴ σειρὰ τῆς διαδοχῆς τῶν ἀπογόνων, γιὰ νᾶναι ἀναμφίβολη κι' ἀναμφισβήτητη, ὅταν θᾶρθῃ, ὁ ἐρχόμενος κατὰ τὶς προφητεῖες. Τί θέσῃ λοιπὸν εἶχανε στὴν Ἐκκλησία τοῦ Κυρίου οἱ σπασμένοι καὶ οἱ εὐνοῦχοι καὶ οἱ γεννημένοι ἀπὸ πόρνη; Μ' ἐκεῖνο καμμιά γενεαλογικὴ σειρὰ δὲν θὰ διασώζονταν, μ' αὐτὸ θὰ ἐσυγχίζονταν ἡ διαδοχὴ τῆς γέννησης.

Στὴ δική μας ὅμως τὴν νέα Διαθήκη, ἐπειδὴ μᾶς ἐφανερώθηκε πλέον ὁ ἐρχόμενος Κύριος καὶ Θεὸς μας, ἐμεῖς οἱ Ἰσραηλίτες τῆς θείας χάρης, δὲν ἔχομε πλέον ἀνάγκη ἀπὸ τέτοιους περιορισμούς. Ὁ ἐκτομίας σ' ἐμᾶς κι' ὁ σπασμένος κι' αὐτὸς ποὺ γεννήθηκεν ἀπὸ πορνικὴ σύλληψη, δὲν ξεπέφτει γι' αὐτὲς μόνο τὶς ἀφορμὲς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, οὔτε κι' ἀποδιώχεται ἀπ' αὐτὴν, ἂν προφυλαχθῆ καὶ μείνῃ ἄρτιος

κι' ἀκέραιος στήν ψυχή του καί γνήσιος καί πιστός υἱὸς κατὰ τὸ πνεῦμά του. Ἐπειδὴ ὁ παλαιὸς νόμος τοῦ γράμματος, ἐνῶ παρατηροῦσε ὅλα ἐκεῖνα τὰ σαρκικά πού ἐταίριαζαν στήν τότε οἰκονομία, ζητοῦσε καί προφανεῶν μαζὶ καί τυπικά, μὲ τὴν προσημείωση τῶν ἐξωτερικῶν ἐκείνων ἐλαττωμάτων, τὴν προφύλαξη καί τὴν παρατήρηση τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, πού στήν σημερινὴν οἰκονομία τῆς θείας χάρης αὐτὴν κατὰ κυριώτατο λόγο παρατηρεῖ ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος. Κι' ὁ νόμος αὐτός, οὔτε τὴν ἄγονη ψυχή δέχεται στήν Ἐκκλησία τοῦ Κυρίου, μὰ οὔτε καί τὴν κακόγονη, ὡς ἄριστα μᾶς τὸ διδάσκει ὁ ἱερὸς Πατέρας Θεοδώρητος: «ὅτι τὸ ἄγονον τῆς ψυχῆς διὰ τούτων (ὁ νόμος) αἰνίττεται· ἄλλοτρία γὰρ Θεοῦ ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀκαρπία... ὥσπερ δὲ τὴν ἀκαρπίαν ἀπαγορεύει, οὕτω καί τὸν πικρὸν ἐκβάλλει καρπόν». Μ' αὐτὰ ἐννοεῖ ὁ νόμος τὴν ἀκαρπία τῆς ψυχῆς· γιατί εἶναι ξένη πρὸς τὸν Θεὸν ἢ ἀκαρπία αὐτῆ· κι' ὅπως ἀπαγορεύει τὴν ἀκαρπία, ἀποκρούει καί τὸν κακὸ καρπὸ.

(Συνεχίζεται)

Ἐπίδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ἄρχιμ. Φιλάρτου Βιτάλη, Ἱεροκήρυκος Νικοπόλεως

ΛΟΓΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΟΡΤΑΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΜΝΗΜΑΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

Ἐγκρίσει - εὐλογία τῆς Ἱ. Συνόδου
Τόμ. Α', σελ. 320

Πωλεῖται παρὰ τῷ συγγραφεῖ (Πρέβεζαν)
καί εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα. Δρχ. 60.

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι δύνανται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Εἰς παλαιὰ Εὐχολόγια ἐκδόσεως Βενετίας εἰς τὴν εὐχὴν τῆς 8ης ἡμέρας ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ διαβάζομε «...καὶ δός, Κύριε, ἀνεξάρνητον μεῖναι...», ἐνῶ εἰς τὰ νεώτερα Εὐχολόγια διαβάζομε «...καὶς δός, Κύριε, ἀνεξάρτητον μεῖναι...». Ποιὸ εἶναι τὸ σωστότερο τὸ «ἀνεξάρνητον» ἢ τὸ «ἀνεξάρτητον»;

Ἡ ὥραία αὐτὴ παρατήρησι τοῦ σεβαστοῦ πρεσβυτέρου δίνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ σημειώσουμε γιὰ τὶς ἐκδόσεις τῶν λειτουργικῶν μας βιβλίων δυὸ λόγια, πού εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ ἀπάντησι ὄχι μόνο σ' αὐτὴ τὴν ἀπορία, ἀλλὰ καὶ σὲ πλῆθος ἄλλων πού γεννιῶνται σ' ἐκείνους, πού δὲν χρησιμοποιοῦν ἀπλῶς τὰ λειτουργικά βιβλία γιὰ νὰ διαβάζουν ἐπὶ τροχάδην τὶς εὐχὰς καὶ τὶς ἀκολουθίαις, ἀλλὰ πού μὲ περίσκεψιν καὶ κριτικὸν πνεῦμα προσπαθοῦν νὰ καταλάβουν τὸ νόημα τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν. Γιὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ἄξιος ἰδιαίτερου ἐπαίνου ὁ ἱερεὺς αὐτός, καθὼς καὶ ὅσοι ὅμοιοί του θέλουν νὰ εἶναι «ἐπιστήμονες» ἐκείνων πού τελοῦν καὶ ὄχι μηχανικὰ τελετουργικά ὄργανα.

Καθὼς ξεύρομε ὄλοι, ἡ τυπογραφία εἶναι σχετικὰ νεώτερα ἐφεύρεσι. Στὴν ἀρχὴ ὅλα τὰ βιβλία τὰ ἔγραφαν μὲ τὸ χέρι εἰδικοί καλλιγράφοι ἐπάνω σὲ παπύρους, σὲ περγαμινές, δηλαδὴ σὲ εἰδικὰ κατεργασμένα δέρματα ζώων, καὶ ἀργότερα σὲ χαρτί, στὴν ἀρχὴ μὲ κεφαλαῖα καὶ ἀργότερα μὲ μικρὰ γράμματα. Εἰδικὰ τὰ λειτουργικά βιβλία τὰ ἔγραφαν τὶς περισσότερες φορές στὰ μοναστήρια, ὅπου ὑπῆρχαν εἰδικὰ συνεργεῖα καλλιγράφων μοναχῶν. Τέτοια χειρόγραφα ὑπάρχουν πολλὰ στὶς διάφορες βιβλιοθηκῆς τοῦ κόσμου, ὅπως στὴν Ἀθήνα, στὴ Ρώμη, στὸ Παρίσι, στὸ Λονδίνο, στὴ Βιέννη, καὶ σὲ βιβλιοθηκῆς μοναστηριῶν, ὅπως στὸ Σινᾶ, στὰ Ἱεροσόλυμα, στὸ ἅγιον Ὄρος καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη. Ἦταν ἐπόμενο μὲ τὶς πολλὰς ἀντιγραφὰς οἱ διάφορες εὐχὰς, τὰ τροπάρια καὶ τὰ ἄλλα λειτουργικά κείμενα νὰ παρουσιάζουν συχνὰ λάθη ἀνάλογα μὲ τὶς γραμματικὰς γνώσεις καὶ τὴν προσοχὴ τῶν ἀντιγραφῶν, εἴτε ὀρθογραφικά, εἴτε ἀπὸ κακὴ ἀνάγνωσι παλαιότερου χειρογράφου, εἴτε καὶ ἀκουστικά, γιὰτὶ ἡ ἀντιγραφή συχνὰ γινόταν καθ' ὑπαγόρευσι.

Ὅταν τὸν 15ο αἰῶνα ἀνεκάλυψαν τὴν τυπογραφίαν ἄρχισαν σιγά-σιγά διάφοροι ἐκδόται ἢ λόγιοι νὰ ἐκδίδουν τὰ λειτουργικά μας

βιβλία στὴ Δύσι, ἰδίως στὴ Βενετία, ὅπου ὑπῆρχαν μεγάλα ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα. Οἱ πρῶτες ὅμως αὐτὲς ἐκδόσεις δὲν ἦταν, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ἐκδοτικὰ ἄψογες. Τὶς ἔκαμαν ἄνθρωποι, πού, παρ' ὄλη τὴν καλὴ τους διάθεσι, δὲν εἶχαν οὔτε τὶς γνώσεις οὔτε τὰ μέσα νὰ ἐλέγξουν καὶ νὰ διορθώσουν τὰ κείμενα. Σττηρίχθησαν σὲ ἓνα ἢ σὲ δύο χειρόγραφα πού τὰ νόμισαν καλλίτερα καὶ τὰ τύπωσαν μὲ ὅση μπορούσαν περισσότερὴ ἐπιμέλεια. Ἔτσι ὅμως διετήρησαν τὰ τυχὸν λάθη τῶν χειρογράφων αὐτῶν, στὰ ὁποῖα προσετέθησαν καὶ τὰ τυπογραφικὰ ἀβλεπήματα. Τὸ κακὸ ὅμως διαιωνίσθηκε, γιατί οἱ νεώτερες ἐκδόσεις ἦταν σχεδὸν πάντοτε ἀνατυπώσεις παλαιότερων ἐκδόσεων καὶ εἶχαν τὰ ἴδια μ' ἐκεῖνες λάθη καὶ ἐπὶ πλέον νέα τυπογραφικὰ σφάλματα.

Τὸ πρᾶγμα δὲν ἔμεινε ἀπαρατήρητο ἀπὸ τοὺς λογίους κληρικούς καὶ ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν ἔγιναν κατὰ καιροὺς ἐπιτροπὲς διορθώσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων ἢ ἀνέλαβαν τὴ διορθώσι των ἐπισήμως ἢ ἀνεπισήμως διάφοροι μορφωμένοι κληρικοί. Ἡ πιὸ ἀξιόλογη προσπάθεια ἔγινε ἀπὸ τὸν Βαρθολομαῖο Κτουτλουμουσιανό, τὸν Ἰμβριο, πού διώρθωσε πολλὰ σφάλματα σὲ ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ λειτουργικὰ μας βιβλία. Τὸ ἔργο πάντως εἶναι δύσκολο, γιατί πρέπει πρῶτα νὰ μελετηθοῦν καὶ νὰ ἐκδοθοῦν κριτικά, δηλαδὴ βάσει ὅλων ἢ τουλάχιστον τῶν πιὸ σπουδαίων χειρογράφων, οἱ διάφορες ἀκολουθίες, πρᾶγμα πού δὲν ἔχει γίνεῖ ἀκόμη. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ μέχρι σήμερα προσπάθειες ἀπέδωσαν πολὺ λίγα πράγματα.

Τώρα τὰς δοῦμε τὸ «ἀ ν ε ξ ἄ ρ τ η τ ο ν» ἢ «ἀ ν ε ξ ἄ ρ ν η τ ο ν». Ἡ πρώτη λέξι σημαίνει κατι τὸ αὐτοτελές, τὸ αὐτοδύναμο πού δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τίποτε ἄλλο. Ἡ δευτέρα, σύνθετη ἀπὸ τὸ ρῆμα ἐξαρνοῦμαι καὶ τὸ στερητικὸ ἀ(ν), σημαίνει κατι πού δὲν τὸ ἀρνεῖται κανεὶς, πού δὲν τὸ ἀπαρνεῖται, δὲν τὸ ἀποκηρύττει, ἀλλὰ σταθερὰ ἐμμένει σ' αὐτὸ καὶ τὸ ὁμολογεῖ ἀδιακόπως. Ἡ εὐχή, στὴν ὁποία βρίσκεται ἡ λέξι εἶναι ἡ «εὐχή εἰς τὸ κατασφραγίσαι παιδίον, λαμβάνον ὄνομα, τῇ ὀγδῷ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ». Ἡ εὐχή αὐτὴ εἶναι πολὺ παλαιὰ καὶ τὴν διάβαζαν στὴν ἀρχή, στὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο πού παρουσιαζόταν στοὺς ἱερεῖς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐδήλωνε ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ χριστιανός. Τότε κατεγράφετο τὸ ὄνομά του στὰ βιβλία τῶν ὑπόψηφιων χριστιανῶν, τῶν κατηχουμένων, καὶ «ἐσφραγίζετο», δηλαδὴ ἠυλογεῖτο διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ εἰς τὸ μέτωπον, τὸ στόμα καὶ τὸ στήθος ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀναφέρεται καὶ ἡ εὐχή: Στὴ σημείωσι τοῦ σταυροῦ καὶ στὴν ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ «ματαιότητα τοῦ κόσμου» καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ «προστάγμα-

τα» τοῦ Χριστοῦ. Παρακαλεῖ δὲ νὰ μείνῃ σταθερὸς στὴ χριστιανικὴ ὁμολογία καὶ νὰ ἀξιωθῇ «ἐν καιρῷ εὐθέτω» τοῦ ἀγίου βαπτίσματος καὶ τῆς θείας κοινωνίας. Ἀπὸ τῆ στιγμῆ ἐκείνη ἀρχίζει ὁ προσερχόμενος νὰ φέρῃ τὸ τίμιον ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, νὰ καλῆται Χριστιανὸς κατηχούμενος. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ζητεῖ ἡ εὐχὴ νὰ μὴ γίνῃ ἀρνητῆς, ἕξαρνος τοῦ ἀγίου ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἀκλόνητος καὶ σταθερὸς νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸ βάπτισμα καὶ ἐφ' ὅρου ζωῆς νὰ μείνῃ πιστὸς Χριστιανός. Τὸ «ἀνεξάρνητον μεῖναι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτόν» αὐτὴν τὴν ἔννοια ἔχει. Ἡ λέξις «ἀνεξάρτητον» δὲν ἔχει καμμιά θέσι ἐδῶ.

Ὅταν βραδύτερα ἐπεκράτησε ὁ νηπιοβαπτισμὸς ἡ παρουσίασι τοῦ βρέφους στὸ καὶ συνεδυάσθη μὲ τὴν κατὰ τὴν ὀγδὴ ἡμέρα ὀνοματοδοσία κατὰ μίμησι τῆς ἰουδαϊκῆς πράξεως καὶ τῆς κατὰ τὴν ὀγδὴ ἡμέρα περιτομῆς καὶ ὀνοματοδοσίας τοῦ Κυρίου. Τὸ νόημα παρέμεινε τὸ ἴδιο: Τὸ βρέφος «σφραγίζεται», εὐλογεῖται, δίδεται σ' αὐτὸ ὄνομα, κι' ἔτσι ἀρχίζει νὰ καλῆται πιά Χριστιανός. Τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ εὐχεται ὁ ἱερεὺς νὰ μείνῃ «ἀνεξάρνητον», ἀπὸ τὸ νέο βλαστὸ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Πῶς βρέθηκε τώρα τὸ «ἀνεξάρτητον». «Ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ οἱ παλαιὲς ἐκδόσεις ἔχουν τὸ σωστό: «ἀνεξάρνητον». Σὲ κάποια ἔκδοσι τῆς Βενετίας, γιὰτι καὶ σὲ μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς περιέχεται, εἴτε ἀπὸ τυπογραφικὸ λάθος, ὅπως εἶναι πιθανότερο, εἴτε γιὰτι ὁ διορθωτῆς δὲν κατάλαβε τὴν ἔννοιαν τῆς δύσκολης λέξεως «ἀνεξάρνητον», τὴν ἀντικατέστησε μὲ τὴ γνωστὴ «ἀνεξάρτητον». Μόνο ἐξ ἄλλου κατὰ ἓνα γράμμα διαφέρουν οἱ δυὸ λέξεις. «Ὅλες οἱ νεώτερες ἑλληνικὲς ἐκδόσεις, ἀκόμη καὶ οἱ ἐπίσημες, πῆραν τὴ λαθασμένη γραφὴ καὶ τὴ διαίωνισαν καὶ ἐπαναλαμβάνουν τὸ ἐσφαλμένο «ἀνεξάρτητον» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «ἀνεξάρνητον». Καὶ τοῦτο παρὰ τὸ νόημα καὶ παρὰ τὰ χειρόγραφα, τὶς ἀρχαῖες ἐκδόσεις, τὴν μελετημένη ἔκδοσι τοῦ Εὐχολογίου τῆς Ρώμης, τὶς ἀρχαῖες μεταφράσεις, πού ἔχουν ὅλες «ἀνεξάρνητον», καὶ παρὰ τὴν τελευταία κριτικὴ ἀποκατάστασι πού ἔκαμε ὁ καθηγητῆς κ. Π. Τρεμπέλας βάσει τῶν χειρογράφων τῶν Ἀθηνῶν στὸ ἔργο του «Μικρὸν Εὐχολόγιον» (τόμος Α', Ἀθῆναι 1950, σελὶς 324).

Μακάρι αὐτὸ νὰ ἦταν τὸ μόνο λάθος πού βρίσκεται στὰ λειτουργικά μας βιβλία.

13. Εἰς τὸν Ν' ψαλμὸν διαβάζομε: «Ἴδου γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην καὶ ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσθησέ με ἡ μήτηρ μου». Διατί νὰ λέγῃ «ἐκίσθησε» καὶ ὄχι «ἐκύησε»; Τὶ σημαίνει «ἐκίσθησε» καὶ διατί ἐτέθη;

Τὸ δεῦτερο ἡμιστίχιον τοῦ στίχου 7 τοῦ Ν' ψαλμοῦ σ' ὅλες τὶς

Ἀπὸ τὸ Ἀγιολόγιο τοῦ μηνὸς

ΦΙΛΗΜΩΝ ΚΙ' ΟΝΗΣΙΜΟΣ

Στις 22 Νοεμβρίου, ἡ Ἐκκλησία μας μνημονεύει τοὺς Ἁγίους Φιλήμονα κι' Ὀνήσιμο, γιὰ τοὺς ὁποίους κάνει λόγο ἡ Καινὴ Διαθήκη.

Ὁ Φιλήμων ἦταν ἓνας εὐκατάστατος χριστιανός, κάτοικος τῶν Κολασσῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἶχε πιστέψει χάρις στὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κι' ἡ ἀφοσίωσίς, πού ἔτρεφε στὸν κορυφαῖο Ἀπόστολο, ἦταν ἀπεριόριστη.

Ὁ Ὀνήσιμος ἦταν δοῦλος τοῦ Φιλήμονος. Μιὰ μέρα, δραπέτευσε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ κυρίου του καὶ μετὰ ἀπὸ πολλὰ κατέληξε στὴ μακρινὴ Ρώμη, ὅπου βρισκόταν ὁ Παῦλος δέσμιος. Αὐτὴ τὴ φορά, ἡ συνάντησίς του μὲ τὸν Παῦλο δὲν στάθηκε ἀκαρπυτή, ὅπως ἄλλοτε, ὅταν τὸν εἶχε πρωτογνωρίσει στὸ σπίτι τοῦ Φιλήμονος. Ἡ ψυχὴ του φωτίσθηκε ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου. Πίστεψε στὸν Χριστὸ καὶ μεταμελήθηκε γιὰ τὴ συμπεριφορὰ του ἀπέναντι στὸ ἀφεντικὸ του.

Ἔτσι, λοιπόν, ἀπεφάσισε νὰ γυρίσῃ κοντὰ του.

Ὁ Παῦλος ἔστειλε τότε, ἴσως μὲ τὸν ἴδιο τὸν Ὀνήσιμο, μιὰ μικρὴ ἐπιστολὴ στὸν Φιλήμονα. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτῇ, πού περιλαμβάνεται στὸν Κανόνα τῆς Κ. Διαθήκης, θαυμάζει κανεὶς τὴ λεπτότητα μὲ τὴν ὁποία ὁ πρύτανις τῶν Ἀποστόλων ἐπιχειρεῖ νὰ μονιάσῃ τὸν κύριο καὶ τὸν δοῦλο, μέσα στὸ γλυκὺ κλίμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Εἶναι τὸ μόνο σωζόμενο γράμμα του ἰδιωτικῆς φύσεως κι' ἔχει ὡς ἐξῆς, σὲ παράφρασι:

ἐκδόσεις τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ σ' ὅλα τὰ λειτουργικὰ μας βιβλία ἔχει «καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου». Τὸ ρῆμα «κισσῶ», κατὰ τὰ λεξικά, σημαίνει «ἔχω ἔρεξιν» πρὸς ἀσυνήθη φαγητά, ἐπὶ ἐγγύου γυναικός». Σημαίνει δηλαδὴ ἡ φράσις αὐτὴ ὅτι περιπίπτει τὸ προηγούμενο ἡμιστίχιον «ὅτι ἐν ἀνομίαις συνελήφθην», πρὸς τὸ ὁποῖο παραλληλίζεται κατὰ τὸ γνωστὸ μέτρο τῆς ἑβραϊκῆς ποιήσεως, τὸν «συνωνυμικὸ παραλληλισμό». Θέλουν δὲ νὰ τονίσουν καὶ οἱ δύο φράσεις τὴν ἁμαρτωλότητα τοῦ ἀνθρώπου, πού ἀπ' αὐτὴ τὴ σύλληψί του εἶναι βουτηγμένος στὴν ἁμαρτία. Τὸ «ἐκύησε» σημαίνει περίπου τὸ ἴδιο («συλλαμβάνω, εἶμαι ἐγκυος») ἀλλὰ ἡ γραφὴ αὐτὴ δὲν ὑπάρχει πουθενά, ἐκτὸς ἀν συνέβη καὶ γι' αὐτὴ σὲ καμμιὰ πρόχειρη ἐκδοσί ἢ στὴν ἀπὸ στήθους ἀπαγγελία τοῦ ψαλμοῦ, ὅτι εἶπαμε καὶ γιὰ τὸ «ἀνεξάρτητον», πού ἀντικατεστάθη ἀπὸ τὸ πιὸ γνωστὸ «ἀνεξάρτητον».

«Παῦλος, δέσμιος γιά χάρι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, στόν ἀγαπητὸ συνεργό μας Φιλῆμονα καί στήν ἀγαπητὴ Ἀπφία (πιθανότατα ἐπρόκειτο γιά τὴ σύζυγο τοῦ ἀποδέκτη) καί τὸν Ἀρχιππο τὸν συστρατιώτη μας (ἴσως ἦταν ὁ γυιὸς τοῦ ζεύγους) καί σέ ὅλους τοὺς πιστοὺς, πού ζοῦν στὸ σπίτι σου. Ἡ χάρις κι' ἡ εἰρήνη νά εἶναι σέ σᾶς ἀπὸ τὸν πατέρα μας Θεοῦ καί τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό.

»Εὐχαριστῶ τὸν Θεοῦ μου πάντα μνημονεύοντας σε στίς προσευχές μου, γιὰ τὴν ἀγάπη καί τὴν πίστι, πού ἔχεις στόν Κύριο Ἰησοῦ καί σέ ὅλους τοὺς πιστοὺς, κι' εὐχομαι ἡ πίστις σου νά ἐκδηλώνεται δραστήρια, μὲ τὴν ἐπίγνωση ὅλων τῶν ἀγαθῶν, πού ἔχουμε καί πού ἀναφέρονται στόν Ἰησοῦ Χριστό. Πολλὴ εἶναι ἡ χάρις κι' ἡ παρηγοριά, πού μᾶς δίνει ἡ ἀγάπη σου, γιὰ τὴν αἰτία σου, ἀδελφέ μας, ἡ καρδιά τῶν πιστῶν ἀνακουφίζεται (ἐννοεῖ τὰ καλὰ ἔργα τοῦ Φιλῆμονος). Γι' αὐτό, ἂν ὁ Χριστὸς μᾶς παρέχει πολλὴ ἐλευθεροστομία, ὥστε νά σέ προσταζῶ γιά τὸ χρέος σου, μᾶλλον σέ παρακαλῶ ἀπὸ ἀγάπης.

»Τέτοιος, λοιπόν, ὄντας, ὁ Παῦλος ὁ γερασμένος πιά καί τώρα ἐπὶ πλέον ἀλυσόδετος γιά τὸν Ἰησοῦ Χριστό, σέ παρακαλῶ γιά τὸ παιδί μου, πού τὸ γέννησα μέσα στὰ δεσμὰ μου, γιά τὸν Ὀνήσιμο, πού ἄλλοτε σοῦ ἦταν ἄχρηστος, ἐνῶ τώρα εἶναι καί σέ μένα καί σέ σένα εὐχρηστος (ὑπαινίσσεται τὴ σημασία τοῦ ὀνόματος Ὀνήσιμος—χρήσιμος, ὠφέλιμος) καί πού σοῦ τὸν ἔστειλα πίσω.

»Καί σύ, λοιπόν, αὐτόν, δηλαδή τὸ ἴδιο μου τὸ σπλάχνο, δέξου τον καί παρέλαβέ τον. Ἦθελα νά τὸν ἔχω κοντά μου, γιά νά μὲ διακονῇ ἐξ ὀνόματός σου μέσα στὰ δεσμὰ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀλλὰ χωρὶς τὴ δική σου γνώμη δὲν θέλησα νά τὸ κάνω, γιά νά μὴ μοῦ προσφέρῃς ἀναγκαστικὴ ὑπηρεσία, ἀλλὰ μὲ τὴ θέλησί σου. Ἴσως γι' αὐτὸ χωρίστηκε προσωρινά, γιά νά τὸν ἔχῃς αἰώνια, ὄχι πιά σὰν δοῦλο, ἀλλὰ πάνω ἀπὸ δοῦλο, ἀδελφὸ πολὺ ἀγαπητὸ καί σέ μένα καί περισσότερο σέ σένα, μὲ συγγένεια ἀνθρώπινη καί θεία. Ἄν, λοιπόν, μὲ ἔχῃς κοινωνό σου, δέξου τον σὰν ἐμένα τὸν ἴδιο. Κι' ἂν σέ κάτι σέ ζημίωσε ἢ κάτι σοῦ ὀφείλει (ἴσως ὁ Ὀνήσιμος, φεύγοντας, εἶχε διαπράξει κλοπὴ), χρέωσέ το σέ μένα.

»Ἐγὼ ὁ Παῦλος σοῦ γράφω μὲ τὸ χέρι μου, ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ πληρώσω. Γιά νά μὴ σοῦ πῶ ὅτι καί τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό σου μοῦ χρωστᾷς. Ναί, ἀδελφέ μου, ἐγὼ σέ γλύτωσα ἐν Κυρίῳ. Ἀνάπαυσέ μου τὴν καρδιά ἐν Κυρίῳ. Πειπεισμένος γιά τὴν ὑπακοή σου σοῦ ἔγραψα, ξέροντας ὅτι θὰ κάνῃς καί πιὸ πολλὰ ἀπ' ὅσα σοῦ ζητῶ. Παράλληλα, ἐτοίμαζέ μου καί φιλοξενία. Γιὰ τὴν ἐλπίζω, ὅτι μὲ τίς προσευχές σας θὰ σᾶς χαρισθῶ.

»Σὲ ἀσπάζεται ὁ Ἐπαφρᾶς, ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὁ Μάρκος, ὁ Ἀρίσταρχος, ὁ Δημᾶς, ὁ Λουκᾶς οἱ συνεργ-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Εἰς λίαν καλαισθητὸν ἔκδοσιν ἐκυκλοφόρησε τὸ νέον πόνημα τοῦ κ. Θεοδ. Σπεράντσα «Ὁ Σαμουήλ».

Ὁ κ. Σπεράντσας μὲ τὸν θερμουργὸν πατριωτικὸν τοῦ ζήλον ἐνεφάνισε μίαν ἀκόμη ἀπὸ τὰς λαμπροτέρας μορφὰς τῆς παλιγγενεσίας τοῦ Ἑθνους, μὲ πληρότητα καὶ ἐνάργειαν. Τὸν Σαμουήλ, τὸν Καλόγερον, ποῦ ἔκρυβε μέσα εἰς τὰ στήθη του μιὰ καρδιὰ δοσμένη εἰς τὴν Πίστιν καὶ τὴν Πατρίδα. Τὸν Καλόγερον, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ζώην του, τὴν δρᾶσίν του καὶ τὸν ἥρωϊκὸν του θάνατον εἰς τὸ Κοῦγκι θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑθνους μας ὡς ἓν ἀπὸ τὰ φωτεινότερα παραδείγματα ἀγάπης πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ αὐτοθυσίας.

Μὲ τὸ ἰδικὸν του σύστημα εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν Μορφῶν, καὶ τὴν συστηματικὴν ἐκθεσιν καὶ ἐρμηνεία τῶν ἐκδηλώσεων, τῶν σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν τοῦ Σαμουήλ, ὁ κ. Σπεράντσας ἐπέτυχε νὰ δώσῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν ἀλοκληρωμένην καὶ ζωντανὴν τὴν εἰκόνα του, μέσα εἰς ἀτιμόσφαιραν βαθείας θρησκευτικότητος καὶ ὑψηλοῦ πατριωτισμοῦ.

Εἰς τὸν Συγγραφέα μὲ τὴν φωτεινὴν Πίστιν καὶ τὸν ἀγαλασμὸν εἰς τὰ σπλάχνα γιὰ τὴν Πατρίδα ἀνήκουσι θερμότεραι εὐχαρισταὶ διὰ τὴν ἀνεκτίμητον συμβολὴν του εἰς τὴν προσπάθειαν τονώσεως τοῦ αἰσθηματος τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα μας καὶ τῆς διαφυλάξεως τῆς Ὁρθοδοξίας.

Κ. Π. Κοντοδημόπουλος

γοί μου. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἅς εἶναι μὲ τὸ πενῦμα σας. Ἀμήν».

Μερικοὶ συνέκριναν τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ μὲ δυὸ ἐπιστολὰς τοῦ ἔθνικοῦ συγγραφέως Πλινίου τοῦ Νεωτέρου πρὸς Σαβινιανόν. Στὴν πρώτη ὁ Πλίνιος παρακαλεῖ τὸν φίλο του νὰ δεχθῆ ἓνα ἀπελεύθερο, ποῦ τοῦ εἶχε φύγει. Στὴ δευτέρῃ, τὸν εὐχαριστεῖ, γιὰ τὴν αὐτὴ τὴ χάρι. Ἀλλὰ ἡ σύγκρισις δὲν ἔχει παρὰ μόνον ἐπιφανειακὴ βάσι. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου εἶναι γεμάτη ἀπὸ χριστιανικὸ αἶσθημα καὶ ἐξαίρει τὴν ἐν Χριστῷ ἰσότητα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴ μορφή καὶ τὴν τέχνην τοῦ λόγου, ὑπερβάλλει τις δυὸ ἐκεῖνες θύραθεν ἐπιστολὰς, ὅπως ὁμολογοῦν οἱ εἰδικοὶ ἐπιστήμονες.

Ἡ ἐπιστολὴ πρὸς Φιλήμονα εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ μικρὰ «βιβλία» τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλὰ ὄχι τὸ βραχυτέρο. Ἡ Β' καὶ ἡ Γ' ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου εἶναι πιὸ μικρές.

Τὴν παραβάλλουν μὲ μιὰ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου, τὴν πρὸς Φιλιππησίους, γιὰ τὴν αἰτίας δυὸ ἔχει τὸν λόγο «ἡ εὐγένεια καὶ ἡ λεπτότης του, μὲ τις ὁποῖες ξέρει νὰ καλλιεργῆ τις φιλίας, χωρὶς νὰ παραιτῆται τοῦ ἀποστολικοῦ του κύρους».

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειώσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἀπὸ 5-8-65 ἕως 25-10-65 ἐχορηγήθησαν παρὰ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. αἱ κάτωθι συντάξεις καὶ ἐφ' ἑπαξ βοηθήματα.

Πρεσβυτέρων Σοφίαν Ἰ. Γεωργοπούλου. Ἱερᾶς Μητροπόλεως Παραμυθίας, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 778. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 37.963.—Πρεσβυτέρων Ἀφροδ. Κ. Παπαϊωάννου Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, β' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 617. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 36.489.—Αἰδεσιμ. Λογοθέτην Στυλ., Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 927. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 25.835. Αἰδεσιμ. Χριστάκων Κων., Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γυθείου καὶ Οἰτύλου, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1206. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 35.540. Αἰδεσιμ. Καπτζῆν Νικ., Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 600. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 26.433.—Αἰδεσιμ. Καραγγελον Ἀγγελον, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἱερισσοῦ, καὶ Ἀγ. Ὄρους, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας, Σύνταξις δρχ. 1041. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 29531.—Αἰδεσιμ. Καπογιάννην Βασ., Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1206. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 36.396.—Αἰδεσιμ. Γεροντίδην Λάζαρον, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κίτρους, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 889. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 24.885.—Αἰδεσιμ. Μπούτση Νικηφόρον, Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 624. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 21.870.—Πρεσβυτέρων Ὀρθοδοξίαν Γιώτα, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φλωρίνης, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 614. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 29.944.—Αἰδεσιμ. Ἀδαμόπουλον Χρ., Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ναυπακτίας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.206. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 36.396.—Πρεσβυτέρων Ἀθανασίαν Κ. Παπαφίτσωρου, Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, β' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 833. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 36.980.—Πρεσβυτέρων Ἐλευθερίαν Σ. Σαβᾶκη, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λάμπης καὶ Σφακιῶν, β' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 806. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 35.742.—Αἰδεσιμ. Σκαντζιδάκην Ἰωάννην, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης, β' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.461. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 37.485.—Πρεσβυτέρων Εὐανθίαν Ν. Βασίλα ἢ Πουρλιώτου, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κίτρους, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 715. Ἐφ' ἄπαξ 29.757.—Πρεσβυτέρων Ἀθανασίαν Θ. Κωτσούλα, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ξερρών, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 773. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 31.327,50.—Πρεσβυτέρων Αἰκατερίνην Γ. Μητσοπούλου, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις 629 δρχ. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 33.553.—Πρεσβυτέρων Εὐθυμίαν Μ. Νάρη, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 604. Ἐξ ἄπαξ δρχ. 28.504.—Αἰδεσιμ. Ἀρβανίτην Συμεών, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 700. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 24.492.—Αἰδεσιμ. Χαμηλομάτην Δημόσθ., Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1041. Ἐφ' ἄπαξ 25.493.—Πρεσβυτέρων Βασιλικὴν Βαϊδάνη, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 600. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 30814.—Αἰδεσιμ. Θεανασούλαν Δημόν, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τριφυλλίας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 848. Ἐφ' ἄπαξ δρχ. 30.380.—Αἰδεσιμ. Τσάτσην Νικόλαον, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Παραμυθίας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ.

1206. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 49.644.—Πρεσβυτέραν Μαρίαν Ν. Παναγιωτοπούλου, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 696. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 30.698.—Πρεσβυτέραν Σταματίαν Σ. Κουμπράκη, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 600. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 21.212.—Πρεσβυτέραν Τραϊνὴν Μ. Γεωργίου, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φλωρίνης, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 600. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 7.907.—Αἰδεσιμ. Σαββάνην Νικόλαον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1041. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 30.600.—Πρεσβυτέραν Κορίνναν Δ. Διαμαντοπούλου, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Σύνταξις δρχ. 1.218. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 52.797.—Πρεσβυτέραν Καλλιόπην Ἀ. Ζενεμπίση, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 600. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 35.105.—Πρεσβυτέραν Ἀγγελικὴν Γ. Κοτσωμύτου, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Ἡλείας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 773. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 35.782.—Αἰδεσιμ. Μούτσελον Εὐθ. 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.093. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 33.620.—Αἰδεσιμ. Καλούδην Εὐτύχιον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 725. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 31.743.—Πρεσβυτέραν Ἐλένην Ἀ. Πλατσᾶ, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Κίτρους, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 656. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 25.401.—Αἰδεσιμ. Ἰωάννου Νικόλαον, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 914. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 31.896.—Αἰδεσιμ. Γεωργόπουλον Φίλιππον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Μονεμβασίας, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.041. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 30.600.—Πρεσβυτέραν Αντωνίαν Π. Λεπίδα, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Ἡλείας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 749. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 36.533.—Αἰδεσιμ. Τίκαν Ἀναστασιον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 750. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 28.664.—Αἰδεσιμ. Δημητράτον Βρασιδαν, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 749. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 31.242.—Πρεσβυτέραν Γουλιαν Β. Κονοβάλωφ, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Σύνταξις δρχ. 600. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 19.168.—Πρεσβυτέραν Πολυξένην Ἀ. Καλουτσᾶ, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 773. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 37.357.—Αἰδεσιμ. Γαλάτην Νικόλαον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Πατρῶν, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.142. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 32.667.—Αἰδεσιμ. Βλάχον Θεμιστοκλήν, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 881. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 36.396.—Πρεσβυτέραν Χρυσάνθην Δ. Καμπέρου, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 600. 'Εφ' ἅπαξ δρχ. 24.655.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντόν :
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
 Ὀδοῦ Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι - Τηλέφ. 227.689.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αίδεσ. Κατσιγιάννην Βασιλείον. Φλώνια Πατρῶν. Διωρθώσαμεν τὴν διεύθυνσίν σας. Πανοσ. Ἀρχιμ. Κατσαμπίρην Δύγουστῖνον. Πυργίον Ἀγρινίου. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν νέαν διεύθυνσίν σας μερίμνη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς σας. Αἰδεσιμ. Καρακωνσταντῆν Ἀναστάσιον. Λαπαναγιοὶ Καλαβρύτων. Ἐνεγράφητε καὶ ἀπεστάλησαν εἰς ὑμᾶς τὰ τεύχη ἀπὸ 1-1-65 μέχρι τοῦδε. Αἰδεσιμ. Παπουτσῆν Μιλτιάδην. Πτεροῦντα Λέσβου. Σᾶς ἀπεστείλαμεν τὰ ἐλλείποντα τεύχη ἀπὸ 1-8-65 μέχρι τοῦδε. Αἰδεσιμ. Ἀβραμόπουλον Ἀθανάσιον, Ἄβατον Ξάνθης. Ἐτακτοποιήθη ἡ διεύθυνσίς σας. Κύριον Καλούσιον Δημ., Ἄγιοι Ἀπόστολοι, Τρικιάλων. Διωρθώσαμεν τὴν διεύθυνσίν σας εἰς ἀμφοτέρω τὰ περιοδικά. Αἰδεσιμ. Καρτάνην Ἀναστάσιον, Χρυσοβίταν Μετσόβου. Ἐνεγράφητε εἰς τὰ περιοδικά «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», μερίμνη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς σας. Rev Demetrios Konstantelos, 36 Laconia Street Lexington Mass. U.S.A. Ἐλήφθη ἡ ἐπιστολή σας καὶ ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὴν διεύθυνσίν σας. Πλὴν οὐδὲν ἐκ τῶν ἀποσταλέντων ὡς γράφετε δημοσιευμάτων σας ἐλάβομεν, ἄλλως θὰ ἀνηγγέλονται ὑφ' ἡμῶν. Ὅσιώτ. Ἱερομ. Ζαχαριάδην Νεόφυτον. Ἐνεγράφητε εἰς τὰ περιοδικά «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος» μερίμνη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου ἅμα τῇ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων σας. Αἰδεσιμ. Σέρβον Ἰωάννην. Ἁγίαν Εἰρήνην Κεφαλληνίας. Σᾶς ἀπαντήσαμεν δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς. Μοναχὴν Εὐγενίαν Βαλλιανᾶτου, Ἱερὰν Μονὴν Ἁγ. Ἀνδρέου, Περατᾶτα Κεφαλληνίας. Ἐλήφθησαν ἡ ἐπιστολή καὶ ἡ ἐπιταγή σας καὶ ἐτακτοποιήθητε εἰς τὰ παρ' ἡμῖν συνδρομητολογία. Ἀπεστείλαμεν ὑμῖν ἐκ νέου τὰ ἀπὸ Μαΐου τρ. ἔ. ἐπιστραφέντα τεύχη. Κύριον Γρηγ. Σταματόπουλον, Τερψιθέα 14 Πάτραι. Ἐνεγράφητε. Αἰδεσιμ. Μισυρλῆν Γ. Σεφέλι-Πύργου. Κρήτης. Ἐνεγράφητε ἐκ νέου καὶ ἀπεστείλαμεν εἰς ὑμᾶς τὰ ἀπὸ 1-6-65 μέχρι τοῦδε τεύχη. Εἴχομεν διακόψει τὴν ἀποστολὴν κατόπιν ἐπιστροφῆς τῶν τευχῶν Ἰουνίου 1965. Ἱερὰν Μητροπολιν Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας. Συνεμορφώθημεν πλήρως πρὸς τὴν σταλεῖσαν συμπληρωματικὴν κατάστασιν. Εὐχαριστοῦμεν. Πανοσ. Ἀρχιμ. Ἀνδριόπουλον Θεοδώρητον. Β.Σ.Τ. 902. Ἐτακτοποιήθη ἡ ἀποστολὴ τῶν φύλλων καὶ ἀπεστείλαμεν ὑμῖν τὰ ἐλλείποντα. Ἀναγνώστην Ροῦσσον Νικόλαον. Βασιλίσσης Ὀλγας 7. Σῦρον. Ἀπεστείλαμεν εἰς ὑμᾶς τὰ ζητηθέντα βιβλία, διὰ τὰ ὁποῖα οὐδὲν ὀφείλετε. Πανοσ. Ἀρχιμ. Πνευματικᾶκην Χαρίτων. Ἱεροκήρυκα, Πάτρας. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν νέαν σας διεύθυνσιν. Αἰδεσ. Ζήκον Νικόλαον, Ψαροφαῖον Πατρῶν. Διωρθώσαμεν τὴν διεύθυνσίν σας. Αἰδεσιμ. Σακελλάριου Πλ., Κορυφῆν. Κιλκίς. Ἐλήφθη ἐπιστολή σας καὶ σᾶς ἀπαντήσαμεν δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς, ἀποστέλλοντες συγχρόνως καὶ τὰ ζητηθέντα τεύχη. Πανοσ. Ἀρχιμ. Ρωμαῖον

Ἄντωνιον, «Διορθόδοξον Ἱεραποστολικὸν Κέντρον Πορευθέντες» Σίνα 30. Ἀθήνας. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις. Αἰδεσιμ. Χαλβατσάκη ν. Κων. Χαρίλ. Τρικούπη 133. Ἀθήνας. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὰ παρ' ἡμῖν συνδρομητολόγια διὰ τὰ περιοδικὰ «Θεολογία» καὶ «Ἐκκλησία». Διὰ τὰς ἐκτάκτους ἐκδόσεις μὰς παρακαλεῖσθε νὰ προσέλθητε Κορνάρου 4, εἰς τὰ Γραφεῖα Διεκπεραιώσεως τοῦ Περιοδικοῦ. Αἰδεσιμώτατον Κουρκοῦτάν Δημ. Σελίτσαν Καλαμῶν. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὴν διευθυνσίαν σας.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, Ἡ διὰ τῆς λατρείας δημιουργία ὀλοκληρωμένων ψυχολογικῶν τύπων (Γ').— Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Πῶς θεμελιώνεται ἡ σζυγικὴ ἀμοιβαία ἀγάπη (Β').— Ἄρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου, Πλείωτερον καὶ καθαρώτερον φῶς εἰς τὴν νεολαίαν μας.— Ὁρησκευτικὲς καὶ ἠθικὰς μελέτες τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου Αἰγίνης. «Γνώρισε τὸν ἐαυτό σου». Ἀπόδοσις Θεοδόσῃ Σπεράντσα.— Βασιλείου Ἡλιάδῃ, Ἡ ἐξύψωσις τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος εἰς ὅλα τὰ κέντρα τῆς εὐρωπαϊκῆς περιουχῆς.— «Φιλοθεοῦ Ἀδολεσχίας» μέρος πέμπτου. Ψυχωφελεῖς ἐπιστάσεις ἀπὸ τὸ «Δευτερονόμιον», ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως. Ἀπόδοσις Θεοδόσῃ Σπεράντσα.— Φ., Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.— Βασιλείου Μουστάκη, Φιλήμων καὶ Ὀνήσιμος.— Βιβλιοκρισία.— Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.— Ἀλληλογραφία.

Παρακαλοῦνται τὰ Ἐκκλ. Συμβούλια τῶν Ἱ. Ναῶν, οἵτινες λαμβάνουν τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὅπως καταβάλουν εἰς τὸ Τοπικὸν TAKE τῆς περιφερείας των τὴν τυχὸν ὀφειλομένην συνδρομὴν των, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957 καθωρίσθη εἰς δρχ. 30 ἑτησίως, ἐκτὸς τῶν Ἱ. Ναῶν τῶν περιφερείων Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, τῶν ὁποίων ἡ συνδρομὴ καθωρίσθη εἰς δρχ. 50, 75 ἢ 100, ἀναλόγως τῆς κατηγορίας ἐκάστου.

Τύποις : ΤΣΙΡΩΝΗ (Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα)
Ὁδὸς Μενάνδρου 4, Ἀθήναι — Τηλέφ. 311.121.

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου : Γ. Σ. Χρυσάφης, Ἱασωνίδου 22, Σούρμενα